

LLUC

juny 73

terres i homes
de les illes vists per
jean
bisson

abeurau de benzina el vostre cotxe
allà on els vostres padrins abeuraven les bísties

Estació de servei LLUC (Escorca) al Coll de la Bataia

pròxima construcció

FAIXES REINA

Josep Tous Ferrer, 1 — Tel. 216033
PALMA DE MALLORCA

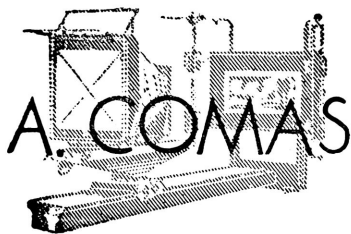
Banderins

SALMA

Escuts, insígnies i calcomanies

Eusebi Estada, 150 - 2.^{on} - 1.^a
Telèf. 252633
PALMA DE MALLORCA

Fotogravats

Reproducció de transparències en color
Missió, 61 interior - Tel. 213952 - Palma

Llibres rebuts

COL·LECCIÓ TRES I QUATRE (València)

VICENT ANDRÉS ESTELLÉS, *Recomane tenebres. Obra completa 1.* València 1972

CONSTANTÍ LLOMBART, *Crònica de la revolució cantonal.* València 1973.

•

CARLES M. ESPINALT, *Mite de Sèneca.* Barcelona 1973.

ANTON CARRERA, *Tribu.* Premi Ginesta 1971. Barcelona 1973.

D'UNA MALA FOTOGRAFIA
FEIM UN BON RETRAT

FOTOGRAFIA RUL·LAN

Gral. Goded, 10
Davant la Diputació — PALMA

MAGATZEMS SALVAT, S. A.

Colón, 2, 4 i 10

PALMA DE MALLORCA

CORREU

DES DE SUÈCIA

Sr. Director:

Sóc un lingüista suec —autodidacte— i m'interessa molt Catalunya i la llengua catalana. He escrit un article modest sobre aquest país i li envii un retall de la publicació sueca on fou publicat. Sé llegir un poc el català i per aquesta raó li prego d'enviar-me un número de la revista «LLUC» i, a més, un llibre amb il·lustracions de l'illa de Mallorca, però no d'aquests d'hotels turístics, sinó sobre la Mallorca real.

ALFRED BERGLUND (Suècia)

DES D'HONGRIA

Distingits senyors:

Budapest, el 3 de març 1973.

Fullejant el número de gener de «Serra d'Or», hi vaig trobar una nota sobre la vostra revista. Com m'interessa molt per tot allò que passa a les terres de llengua catalana (des de fa quasi dos anys ensenyo aquesta llengua a la Universitat de Budapest), la nota m'ha cridat l'atenció. Naturalment m'agradaria molt de poder subscriure'm a «Lluc», per ara s'hi oposen però algunes circumstàncies que m'ho farien força difícil. Per això prefereixo demanar-vos el favor d'enviar-me'n exemplars gratuïts, si és que ho permet la situació econòmica de la revista. Com a recompensa, només puc oferir-vos una lectura atenta i la difusió del contingut de «Lluc» entre els meus deixebles. A més a més, estic a la vostra disposició si necessiteu qualsevol publicació (llibre o revista) d'Hongria.

Res més per ara, i tot agraint-vos a la bestreta tot allò que pugueu fer, us saluda atentament

KÁLMÁN FALUBA (Budapest)

Imprimeix: SS. CC. - Balmes, 89 (Ciutat de Mallorca)

Dipòsit legal: P. M. 276-1958

PORTADA: Les terres i els homes de les Illes vists per Jean Bisson a l'interviu que a aquest geògraf fa la nostra col·laboradora Isabel Moll (Disseny: J. CABRÉ i J. SOLER).

Sumari

EDITORIAL:

El català a la Universitat 2

L'ESGLÉSIA NOSTRA:

Temps d'immigració, per Carmel Bonnín 2
...i temps de Primeres Comunions, per Antoni Ferrer 4

TEXTOS:

Problemàtica de la immigració, per Miquel Miravet
i Hombrados. 5
Conversa amb Jean Bisson, per Isabel Moll i Blanes 8
Dos poemes, per Pere Gomila. 9
Avantguardisme plàstic a Mallorca (I), per Damià
Ferrà-Ponç 10
Escola i societat, per Antoni J. Colom 14
Sempre serà temps de parlar de Costa, per Francesc
Serra de Gayeta 15
Gabriel Alomar, temps enrera..., per Llorenç Villa-
longa 18
Trossos, un conte de Carles Hernández. 25

NOTICIARIS:

Panorama d'art, per «Crònica de Tres» 20
Llibres: Una història de la pintura a Mallorca?, per
«Crònica de Tres» 21
Rosa dels Vents: De Mallorca: 25 anys de la «Cape-
lla Oratoriana», per Jaume Corbera 22
D'Eivissa: La Revolució de Crist
arriba a Eivissa, per Marià Planells
i Cardona 23
L'Església que navega a Mallorca, per Jaume Reynés
i Margalida Moyà 26
Lluc per Mallorca: Esdeveniments i comentaris, per
Manuel Soler 28

LLUC

Revista mensual. Any LIII - n.º 627, Juny 1973

Direcció i Administració: PP. MISSIONERS DELS SS. CORS
C/. de la Pau, 3 (Ciutat de Mallorca) Tel. 21 23 56 - Apartat n.º 619

Director: GABRIEL FUSTER I MAYANS

Conseller-Delegat: JAUME REYNÉS I MATAS

Caps de Redacció: PERE LLABRÉS I MARTORELL I JOSEP M. LLOMPART DE
LA PENYA

Secretari tècnic: DAMIÀ FERRÀ-PONÇ

Administrador: GASPÀR REINÉS

Consell de Redacció: MIQUEL GAYÀ I SITJAR, GABRIEL JANER I MANILA,
ISIDOR MARÍ I MAYANS, JOAN MIRALLES I MONSER-
RAT, ISABEL MOLL I BLANES, MANUEL SOLER I PALÀ
I ANTONI TARABINI.

Subscripció: 200 ptes. anuals

Estranger: 250 ptes. anuals

Preu de l'exemplar fora de subscripció: 25 ptes.

Els articles publicats en aquesta revista expressen únicament
l'opinió dels seus autors.

UNIVERSITAT DE LES ILLES BALEARS

5104063903

EDITORIAL-EDITORIAL

EL CATALÀ A LA UNIVERSITAT

El final d'aquest curs acadèmic s'ha vist trasbalsat per un rumor sorprenent i absurd, però amb totes les traces de poder convertir-se en realitat: la implantació d'un nou pla d'estudis a totes les Facultats de Filosofia i Lletres d'Espanya (elaborat, sembla, pel Director General d'Universitats, senyor Suárez), que suposaria la desaparició del Departament de Català de la Universitat de Barcelona.

El nou pla d'estudis substituiria l'actual, basat en un gran nombre d'assignatures optatives, una màxima llibertat per als alumnes de cara a estudiar les matèries que més els interessin, i un gran nivell d'especialització diversificada dins de cada branca de la Facultat. De 481 assignatures que té el pla actual se'n llevarien 333. Desapareixerien, per tant, molts de Departaments, i entre ells, com hem dit, el de Filologia Catalana.

Aquest departament té en la actualitat un centenar d'alumnes que segueixen l'especialització, i prop de 2.000 alumnes que estan matriculats en assignatures del departament a nivell de cursos co-

muns. Cal afegir-hi encara els estudiants de català de la Universitat Autònoma, que representen el 50 % del total del Departament d'Hispaniques.

La quantitat d'alumnes seria indubtablement molt més elevada si el Llicenciat en Català pogués trobar lloc de treball en els Centres d'Ensenyança Mitja, com han demanat infructuosament els Directors del dos Departaments de Català.

No volem creure que, avui en dia, quan s'ensenyen la llengua catalana i la seva literatura a les universitats estrangeres, s'eliminarà aquest ensenyament de la Universitat de Barcelona, que és la que amb més dret mereix impartir-lo. Esperem que el nou pla tingui present la Llei General d'Educació, on sembla valorar-se justament la varietat de llengües i cultures hispàniques. Esperem també veure aviat l'ensenyança normal de català a les nostres escoles, col·legis i instituts. Altrament, la nostra cultura quedarà en una situació asfixiant que farà molt difícil la seva supervivència.

L'ESGLÉSIA NOSTRA

Temps d'immigració

per Carmel BONNÍN

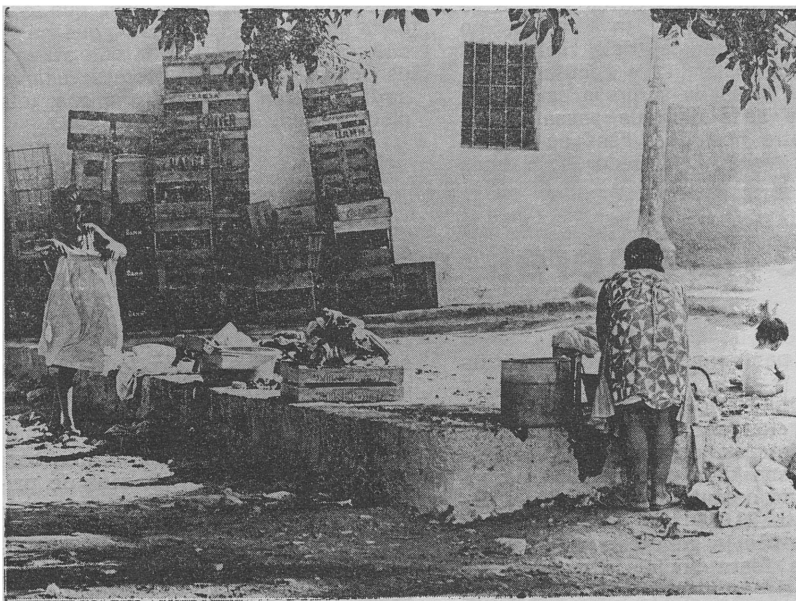
(Foto: J. Cabrer - J. Soler)

Supòs que els lectors de «Lluc» ja coneixen la carta pastoral que sobre la vinguda massiva dels treballadors immigrants de temporada va escriure el nostre bisbe Teodor el passat 2 d'abril, i que va ésser publicada tres dies després als diaris de l'illa, si bé en dos d'ells, vés a saber per quina casualitat, aparegué mutilada al mateix punt en què començava a concretar.

Les pistes de reflexió que ens ofereix D. Teodor segurament obeeixen a una real preocupació seva, que comparteix i estimula amb el contacte freqüent amb persones, la majoria d'elles immigrants, residents ja a Mallorca, i amb una accentuada inquietud per la sort —present i futura— d'aquest grup humà que avui és ja part del nostre poble mallorquí, si bé amb unes característiques ben diferencials i diferenciadores.

Parlant de la Carta i del seu estil, pens que pateix d'un llenguatge encara massa poc del poble treballador. És veritat que va dirigida als mallorquins però és molt important, almanco per mi, el fet que els immigrants puguin descobrir, a través de les paraules del bisbe, el signe d'una Església que es posa al seu costat. Per mi el billet de D. Teodor, avís apresat d'un germà preocupat pel que passa, és un intent d'agafar la línia que es dibuixa en el Document episcopal de l'Església i la Comunitat Po-

EDITORIAL-EDITORIAL

lítica. Com a tal és ben vàlid i dóna coratge als que creim que els documents es verifiquen per l'acció. La denúncia pot ésser el començament d'una acció.

Per altra banda, la segona part de les reflexions que ens ofereix —característiques del grup humà immigrant— és concreta, dins la seva brevetat, i ataca el bessó del problema. Dins tota la tercera part —la nostra actitud enfront dels immigrants— no hi torn a trobar aquesta concreció sinó paraules massa generals i un poc enlairades. Sols se salva d'aquest mal el número quart, referent a l'explotació que els immigrants pateixen del grup mallorquí.

Revisant un poc el contingut que ens ofereixen les dites reflexions, crec que hem de distingir els dos aspectes que toca D. Teodor. El primer, en què ens convida a la comprensió, a l'acollida i a l'ajuda eficaç als immigrants, és totalment vàlid. El poble mallorquí ha estat agressivament tancat enfront d'ells. Sé que tot poble, que rep immigració, té unes reaccions típiques, talment com a mecanismes de defensa que són comuns a totes les comunitats receptors. No vull indicar que el nostre poble sia pitjor que els altres... sols constatar un fet.

El segon aspecte, l'explotació amb què el poble mallorquí sotmet als immigrants, crec que s'ha de matisar. Personalment estic d'acord amb la manera de veure que En Llorenç Capellà expressava a l'«Última Hora» del 13-4-73. Em sembla que, a l'hora de parlar de relacions laborals, la qüestió és, com ell diu, d'assalariats i d'empresaris i no tant assumpte entre immigrants i mallorquins. L'evidència d'aquesta matisació és total. I crec que estarem d'acord si afirmem que aquestes mateixes relacions de producció influeixen sobre molts d'altres

aspectes del problema immigrant. Però també per mi és evident que tot el que s'amaga sota la immigració no es pot reduir a les relacions entre mà d'obra i el capital. Hi ha qualque nivell en la vida de treball de l'immigrant a Mallorca en què sí es dóna, com semblava negar el citat article, «un problema entre pueblos», almanco mirant-ho amb ulls de treballador immigrant d'hotel o de construcció. Em referesc al fet que els mallorquins, assalariats molts d'ells, ocupen en general llocs de privilegi dins l'empresa, comparats amb els que han d'acceptar els immigrants. Això és un fenomen típic de tota part on es dóna el desenvolupament industrial i la seva conseqüència que és el fenomen migratori. Però el que, —com passa aquí—, aquests llocs i situació especial s'aprofitin com a manera per afirmar-se en els seus drets, per abusar i fins i tot anul·lar els dels immigrants, ja és un altre problema. Aquest fet és el que ha arribat a crear la convicció entre el grup immigrant que són els mallorquins els seus explotadors. Ell no descobreix tan fàcilment el poder ocult del capital estranger ni l'envitricollat de l'explotació però sí se'n tem, i ben aviat, dels que fan el trist paper d'amos o de cans dels amos... La classe treballadora a Mallorca és sotmesa a totes les divisions que ens afecten a gran escala; aquí s'hi afegeix la dels treballadors mallorquins enfront dels «peninsulars», com a «contraris» seus.

En aquest sentit, faltaria conèixer la realitat no sols a través dels llibres de psicologia, de sociologia o d'economia. Caldria compartir la vivència de la immigració i el treball amb els immigrants: llavors crec que, a pesar del cataplasma que s'hi posa, no es pot aguantar tan fàcilment l'afirmació que «el mallorquí, aunque en me-

nor escala, también es trabajador temporero y está sometido a una situación laboral idéntica a la del inmigrado» (article citat). ¿Quants de mallorquins treballen de «peó» a les no massa grans empreses de l'illa? ¿Quants n'hi ha que sien escura-plats, «pinxes» de cuina, «fajins», rentadores o cambres de pisos? Quants dels «nostres» dormen als hotels?... Hi ha fonamentalment explotació empresarial però també un altre tipus d'explotació, que en molts d'aspectes incideix en el treball, entre els treballadors mallorquins i els immigrants, de temporada o no. Es dirà que aquells no són el poble mallorquí. Llavors sols podria demanar qui és el poble per a nosaltres...

Seguint la crítica de la carta, diria que hi manca, al meu criteri i endemés d'una denúncia més clara —¿quan es farà, si no s'aprofita quan es parla de l'assumpte?—, una referència a un punt fonamental: el desemparament legal a què són condemnats a viure els treballadors de temporada. La falta de personal necessari en els organismes competents, l'acumulació de feina, les vacances estivals, la lentitud de la màquina burocràtica, tot pesa sobre ells amb un grau molt més feixuc: encara que vulguin, per falta de temps, no poden esperar la defensa legal dels seus drets trepitjats. Parl en general, és veritat, però estic convençut que solament una altra organització i planificació del Sindicats i de la Magistratura i Inspecció de Treball podrien alleugerir el problema, ja que altres sortides no són ben vistes entre nosaltres...

Abans d'acabar, voldria recollir una opinió sobre la carta, que equival a una «esmena a la totalitat»: es mira malament el fet que un bisbe que no ha dit res en defensa del poble mallorquí, de la seva situació que pateix per falta del reconeixement de les seves peculiaritats com a país, s'hagi pronunciat sobre els immigrants que, al cap i a la fi, no són de ca nostra. Dins aquesta manera de veure les coses s'hi respira, endemés, una acusació de demagogia, d'obrerisme.

Denunciar un fet que és veritat em sembla que no significa anul·lar una altra veritat. Per això, per mi, és comprensible però trista la reacció d'un sector de persones que viu i sofreix tant les ferides pròpies que com si hagués arribat a tancar-se enfront de la tragèdia del veí o del germà. I això que personalment em semblaria molt bé un pronunciament, episcopal o no, sobre la situació del nostre poble: seria el primer en adherir-m'hi. Però crec que la gent immigrant, endemés de patir el que nosaltres podem suportar avui en altres aspectes, sofreix una discriminació més, arrel de moltes d'altres, com és la de trobar-se com a poble en la ineludible necessitat de dispersar-se, d'atomitzar-se i d'anul·lar-se, si vol sobreviure físicament...

Finalment, crec que faltaria donar una passa que és més enllà d'un escrit episcopal: em referesc a fer una opció decidida per actuar com Església dins aquesta realitat dels immigrants. Tenc por que, a pesar de la tarja que acompanyava les reflexions que coment i que anava dirigida als

capellans, monges i altres «forces vives» de l'Església mallorquina, no ens trobem amb la trista realitat del silenci insensible i de l'actitud tomerca o davant la sorpresa estranyada pel que se'ls diu que passa aquí i avui entre nosaltres. Pens en la possibilitat que D. Teodor sia més

conscient del problema del que ens parla que la mateixa «base», que ho té davant els nassos. I això, que sempre és trist, avui seria endemés, com a perdre el tren de la història que, tots plegats, hem de fer a Mallorca.

... i temps de primeres comunions

per Antoni FERRER

Vet aquí una qüestió actual: actual que no vol dir normal, com no és normal el creixement deforme d'un infant. Quelcom d'això està passant amb les primeres comunions. Ha minvat el sentit d'una vertadera iniciació cristiana dels infants i ha crescut el fet aïllat de les primeres comunions. Hem perdut l'horitzó de fe i ens hem quedat amb compromisos més sociològics que cristians.

¿Es vàlid encara avui parlar, escriure i plantejar-se una pastoral de primeres comunions, posant l'accent en lo accidental d'organització sense anar a l'arrel per fer una Església més evangèlica?

Es un problema complexe i viu a tot arreu, i també a ca nostra.

Fa anys que ja el bisbe Enciso es va estarellar amb el problema de les primeres comunions i, amb tot el pes de la seva autoritat, hagué de confessar: «He fracasado». Tenia tota la raó: s'entremesclaven moltes coses en aquest bullit.

Han passat anys des de llavors. Els capellans, avui en dia una mica embambats, deim que ens falten línies clares de pastoral per poder treballar, els frares van dient a tot arreu que també són part de l'Església diocesana i les monges fan curssets i enquestes per integrar-se dins una pastoral de conjunt. I amb tot això, la pastoral de primeres comunions a Mallorca no ha canviat gaire des d'aquells dies del bisbe Enciso.

Teòricament han evolucionat els plantejaments pastorals a nuclis concrets, però de fet els esforços queden ofegats, semblen massa uns bolets quan un contempla la pleta.

¿Ens preocupa ja aquí el problema de la sacramentalització que, fora de Mallorca, comença a preocupar de veres bisbes i capellans?

¿Ens en temem que catequesi és qualche cosa més que fer escriure fitxes als allots o fer-los aprendre oracions? La catequesi no és sinó superficialment problema metodològic.

Veient el que passa aquests mesos dins la nostra Església, sembla que vivim contents i satisfets, sense massa problemes.

De fet són molts els interessos

creats per mantenir aqueixa situació.

¿Tenim dret, els de l'Església, a queixar-nos del luxe que enrevolta les primeres comunions («Ultima Hora» ens deia que una 1.ª comunió havia costat a una família d'immigrants 70.000 ptes.), si nosaltres hem empès la gent cap aquí, cap a aquesta festa social, dins una societat de consum, mesclant-hi la sensibilitat religiosa-familiar?

Els profetes d'Israel es varen ficar molt en aquest tipus de festa religiosa del poble. Apostrofaven la comèdia, la superficialitat i la hipocresia d'aquestes festes. Ells no avorrien les festes, estimaven el seu Déu i volien que el seu culte fos celebrat del poble, però sentien fàstic perquè mancava l'esperit de conversió moral, d'estimació als altres, de justícia, de fe clara en Déu.

No podem deixar les coses tal com estan; cal trobar camins autènticament cristians per celebrar la «festa» dins les famílies i comunitats cristianes.

Una concentració de responsabilitats sobre les comunitats eclesials esperonaria moltes consciències adormides, possibilitaria una millor organització i evitaria la dispersió d'energies.

Haurem de procurar, i fins exigir, cada vegada més dels pares una

actitud positiva i explícita, i una major responsabilització en l'educació de la fe dels fills. ¿Es possible això des del col·legi?

Evidentment que dues o tres conferències als pares dels nins de primera comunió no fan més que rentar un poc la cara. Fins ara hem volgut arribar pels infants als adults. En endavant haurem de reconèixer que el camí normal porta direcció contrària. El nin cristià, ho és al costat d'uns cristians adults.

He tornat a llegir la pastoral que Don Teodor va adreçar als diocesans amb motiu de les primeres comunions, pel mes de març. Opín que en algun moment podria ser més clara i definida. ¿Es just avui en dia atomitzar una pastoral diocesana, confiant la decisió final al criteri de cada rector, o de cada director de Col·legi de frares o monges? Perquè de fet cada un continuarà fent el que voldrà: i d'ací la desbandada.

Pens que tothom està un poc excusat perquè l'exhortació pastoral va sortir tard; però, per l'any que ve, si es reflexiona amb temps, pot ajudar a fer arrelar plantejaments més vàlids, deixant de banda corolles, impressions del moment i altres herbes que empobreixen de ver la vida de la nostra Església de Mallorca.

7 DIAS
DE LA IGLESIA

OBISPO CATALAN. CONFINADO EN BRASIL

HANS KÜNG: MIRADA ACUSADORA

Presentamos los hechos más sobresalientes de los últimos días en la vida de la Iglesia. Sobre ella convergen miradas de distinto signo: miradas ACUSADORAS, como la de Hans Küng con sus piruetas contestatarias frente al magisterio infalible de la Iglesia, y como la de la Policía brasileña contra Mons. Casaldáligo; miradas NEGOCIADORAS, como las de los gobiernos español y

comunista ante el aumento de ordenaciones sacerdotales. En las noticias de los últimos tiempos hay que destacar una constante: La vida de la Iglesia ha dejado de ser un camino cómodo en muchas partes: Burundi, Brasil, Mozambique muestran una Iglesia herida en lo que es elemento constitutivo de la misma Iglesia: reducción al silencio de su palabra anunciadora y denunciadora.

Severa advertencia del cardenal Doepfner a Hans Küng

20 por ciento sobre las muertes de ahora es parte de cruciados ahora por...

Pastoral de fe o pastoral de primeres comunions?

Problemàtica de la immigració

(FOTOS: J. CABRER - J. SOLER)

per Miquel MIRAVET I HOMBRADOS

INTRODUCCIÓ

El fenomen sociològic de la immigració té el seu fonament general en motivacions econòmiques i en una doble necessitat en recíproca relació: D'una part, la necessitat de mà d'obra no especialitzada i barata, imprescindible per al desenvolupament econòmic de nacions i regions que, a causa del seu propi desenvolupament n'estan mancades o, almenys, no en tenen en grau suficient. D'altra part, la situació d'infradesenvolupament d'altres regions o països, que obliga milers dels seus habitants, davant la seva penosa situació econòmica, a vendre la seva força de treball en altres països o regions de nivell econòmic superior. Es curiós observar que tant l'emigració exterior com la interior parteixen en el nostre país d'unes mateixes zones, d'aquelles zones que tan encertadament el «Informe sociològic de la situació social en España» de FOESSA anomenava **zonas del Telón de la Pobreza**.

A nivell d'emigració exterior, i faltant una política econòmica europea relativa a la mà d'obra, l'emigració du el camí d'assemblar-se cada vegada més a la llei de l'oferta i la demanda del mercat de treball, subjecta, per tant, a totes les fluctuacions de la conjuntura econòmica i, encara més, dins el marc de l'economia de mercat que caracteritza els països d'Europa receptors de mà d'obra, en els quals les opcions de decisió, en definitiva, estan en mans de les empreses. Com diu encertadament Mancho Gómez, això fa que l'emigrant espanyol sigui víctima del sistema capitalista europeu amb molt poques possibilitats de sortir d'aquesta situació. Cosa que encara sembla més greu, si consideram que l'emigració, en general, no és ni voluntària ni volguda, perquè és una situació d'emergència econòmica que tendeix a fer-se permanent mentre subsisteixin les causes.

Això unit a la dificultat real que troba el treballador espanyol emigrat en el seu acolliment i a l'espectre del retorn, fa de l'emigració exterior una situació d'angoixa sistemàtica que ha estat qualificada agudament per l'autor citat abans de «Tercer Món d'Europa».

¿Podem aplicar aquest esquema anterior a les migracions interiors? ¿Podem parlar d'un tercer món dins Es-

panya? En termes generals, crec que sí, quant a l'aspecte econòmic. Potser en la migració interior el problema del retorn no té un caràcter tan angoixós, encara que ofereix aspectes molt particulars el problema de la integració dels immigrants, especialment quan l'emigració es fa a unes altres zones del país amb una cultura, idioma, etc. diferents de la zona de procedència.

FACTORS DE LA PROBLEMÀTICA DE L'EMIGRACIÓ INTERIOR I ESPECIALMENT DE LA QUE VE A LES NOSTRES ILLES

He de destacar com a fonamentals les següents:

Estatge: La urbanització creixent del país es realitza d'una forma més ràpida a les grans aglomeracions urbanes. Així, l'any 1964, la població que migra, ho fa en un 37'4% cap a les aglomeracions superiors als 100.000 habitants. Això vol dir que el corrent

migratori anirà engrandint les ciutats que ja han aconseguit una població prou nombrosa. Aquest fenomen planteja el primer problema de l'immigrant: el problema de l'estatge. L'emigrant no pot aspirar a viure al centre de la ciutat, perquè li ho impedeixen l'especulació del sòl i la seva precària situació econòmica que és precisament el factor que l'obligà a emigrar. Tampoc és una solució l'existència de cases de tipus social, perquè, encara que se n'han construït moltes, no són suficients per acollir els qui arriben, per exemple, a Barcelona, Bilbao, Madrid o Ciutat de Mallorca. L'emigrant no té més que dues solucions: llogar una habitació modesta a les ciutats o pobles, cosa que no plantejarà greus problemes a l'emigrant solter, però sí, problemes de promiscuïtat o de separació a l'emigrant amb família; o bé allotjar-se a un suburbi amb totes les conseqüències de serveis defectuosos, llargs desplaçaments per anar al

treball, escassetesa d'escoles, etc. I tot això encara no és res comparat amb el fenomen del barraquisme, que afortunadament podem considerar com a gairebé inexistent a les nostres illes.

Família: Un altre factor important d'aquesta problemàtica és l'aspecte familiar de l'emigrant. A més d'haver d'abandonar la seva terra i els seus parents, l'emigrant casat i amb fills es veurà forçat a estar separat durant un cert temps de la seva pròpia família amb totes les conseqüències de tipus psicològic i sociològic que això li originarà. És veritat que els qui emigren a la República Federal Alemanya, per exemple, i per exigències d'una norma de la seva democràcia formal (la llei d'estrangers) no podran dur amb ells legalment la seva família per un termini superior a un any, limitació legal que no té lloc en el cas de l'emigració interior; però també és un fet que difícilment l'emigrant amb fills podrà dur amb ell la seva família i llavors no hi ha més que dues solucions: una, anar-se'n l'home tot sol fins que trobi una certa estabilitat laboral i social, i una altra, anar-se'n el matrimoni sol i deixar els fills a casa d'algun familiar amb tot el problema afectiu i educacional de separació de pares i fills, generalment de menor edat.

Educació i cultura: Normalment l'emigrant casat arriba sense família i l'enviarà a demanar al cap d'un cert temps. Si té fills, immediatament se li planteja el problema fonamental, l'educació d'aquests fills. Generalment la dona haurà de treballar a una fàbrica, a un hotel o per hores en el que anomenam servei domèstic i, no havent-hi guarderies suficients ni econòmicament assequibles, o bé haurà de prendre els nins amb ella al lloc de treball o bé els haurà de deixar amb una veïna. I encara, en arribar a casa, cansada de la feina, haurà d'atendre la neteja, el menjar i totes les altres atencions que exigeix la llar. Quan els fills arriben a l'edat escolar, se li planteja un nou problema: la falta de places a l'escola. Difícilment podrà dur els fills a un col·legi privat (religiós o no religiós), encara que sigui un col·legi «progressista». Si bé és veritat que els llocs escolars a les escoles públiques experimenten actualment un augment considerable, és un augment desproporcionat amb l'augment que experimenta la població infantil. Però, és més encara, a algunes escoles públiques, que per cert ofereixen una ensenyança de gran qualitat en la generalitat dels casos, fa falta una «recomanació» per entrar-hi i això resulta una evident injustícia per a les famílies de condició social inferior, els fills de les quals quedaran així sense escolaritat. Aquest fenomen revesteix més gravetat, si consideram que els fills d'aquests emigrats comencen a treballar abans d'hora.

Idioma: Una altra dificultat amb què

es troba l'emigrant és originada pel contrast entre la seva cultura i la cultura de la zona de recepció. Pensem en les nostres illes on l'emigrant és fonamentalment de procedència murciana o andalusa (especialment de Granada, Sevilla, Còrdoba o Jaén). Flota en l'ambient un problema clar: el de l'idioma. ¿Quina solució podria ésser factible? En opinió meua solament una: la integració de l'emigrat i l'acceptació, per part del natiu, d'aquesta integració amb recíproc respecte a la coexistència dels seus respectius idiomes. No hi ha cap motiu perquè els nadius hagin de renunciar al seu idioma, que és el vehicle de comprensió del seu pensament. L'immigrat té també el dret a seguir usant el seu propi idioma, però ha de procurar, sobretot a nivell de successives generacions, fer-se seu l'idioma del país on ha decidit establir-se per sempre. És cert que aquesta idea exigiria prèviament la necessària ensenyança de l'idioma propi als naturals; però el fet que encara això no sigui una realitat, no impedeix el legítim dret i obligació de l'immigrat de comunicar-se en l'idioma del país on les necessitats econòmiques l'han impulsat a viure.

Treball i classes socials: Certament entre els immigrants hi ha persones procedents de la petita i mitjana burgesia (funcionaris, militars, professionals) que, en general, solen fer una estada provisional a les zones

de recepció migratòria, encara que no és infreqüent el fet de l'establiment definitiu. Però el gran bloc dels immigrants, d'acord amb la tesi inicial de l'emergència econòmica com a causa determinant del fet sociològic, pertany a la classe treballadora. Dins aquest bloc, i especialment a les nostres illes, la primera nota del proletariat és la inestabilitat. Això es deu al fet que, contràriament al que ocorre a Catalunya o al País Basc on l'immigrat es convertirà en obrer industrial, a les nostres illes, on la industrialització és insuficient, la immigració quedarà absorbida pel sector de «serveis» (hostaleria, transports, etc.) que, amb el canvi constant del lloc de treball, produeix una minva en el plantejament reivindicatiu dels seus drets. No obstant això, aquest proletariat es va estabilitzant, ja que existeixen diferents sectors industrials (pell, metallúrgia, fusta i suro, etc.) que aglutinen immigrants de forma permanent, i altres sectors, com construcció i hostaleria, que tendeixen a mantenir una relació laboral més durable amb aquest proletariat, generalment de procedència camperola i pobra, i per tant, proletariat incorporat al procés productiu social com a vertadera força productiva. Però encara no és el factor dominant i l'obrer en acabar la temporada turística es troba sense treball, sense seguretat social i amb la necessitat de cercar desesperadament un altre mercat de treball.

Delinqüència i situació social: El Fiscal del Tribunal Suprem, sempre atent a l'estudi de les causes de la delinqüència en general i de la juvenil en particular, en successives memòries elevades al Govern de la Nació, ha assenyalat com a causes fonamentals els problemes derivats del suburbi, de la incultura, de les defectuoses condicions d'estatge, de la deficiència mental, en definitiva, de tota una sèrie de problemes de marginació social. Això és aplicable a aquestes Illes on els delictes sagnants ofereixen un percentatge poc elevat, encara que en augment progressiu, i on ocupen un lloc destacat la delinqüència contra la propietat i la delinqüència sexual (especialment homosexualitat per diners i prostitució). És lògic que els autors d'aquests delictes procedeixin de les zones més subdesenvolupades del poble espanyol, gent normalment de cultura escassa i amb necessitats abundants. Això vol dir que la major part d'aquests delinqüents «forasters» es deu a la seva condició cultural i social inferior. (Un exemple: les prostitutes de procedència andalusa).

Fins aquí la delinqüència dels marginats, perquè existeix també la delinqüència dels no marginats, dels dominadors, que és generalment de tipus econòmic i picaresc i que, com a fet real, ha tingut el seu trist reconeixement dins la legislació espanyola en tres aspectes: En la prohibició del desgraciadament existent mercat negre del treball i en la tipificació, com a delictes, de distintes conductes atemptatòries contra els emigrants, en la llei vigent d'emigració de 21 de juliol de 1971; en la consideració de les habituals conductes lucratives atemptatòries contra els immigrants en la llei de «Peligrosidad y Rehabilitación Social» de 4 d'agost de 1970, i en la tipificació com a delictes d'aquelles conductes atemptatòries contra els drets dels treballadors en el delictes laboral o social dins l'article 499 bis, incorporat al Dret Penal per llei de 15 de novembre de 1971. I això, per parlar només dels més importants, però no dels únics. Pensem en la incidència que té en el fenomen migratori el frau fiscal, estudiat, en els seus distintes aspectes, pel Fiscal del Tribunal Suprem en la memòria de 1972, o en la dominació econòmica que sofreix el petit i mitjà empresari de les Illes per part dels monopolis europeus en la modalitat de Tour-operation. Tota una cadena de dominació econòmica que repercuteix greument damunt les classes en situació inferior.

CONCLUSIÓ

Per acabar aquesta aproximació al fenomen social de l'emigració, voldria que aquestes meditacions conduïssin a una reflexió sobre la necessitat d'acceptar, tant per part dels emi-

grants com per part dels illencs una recíproca comprensió.

Cal pensar que els emigrants, que en la seva major part pertanyen a la classe treballadora, tenen una decisiva intervenció en el desenrotllament econòmic de les Illes, i això no s'ha d'oblidar.

Cal pensar també que el procés de creixença d'aquest desenrotllament és sempre usufruït pels grans monopolis no illencs, amb evident perjudici dels interessos de la població nativa i immigrada.

I cal pensar, finalment, en el problema de la incorporació dels immigrants dins la cultura d'aquestes Illes, que té com a vehicle d'expressió una llengua pròpia. S'ha d'aconseguir la integració fent camí tots junts a la recerca de la identitat i de la personalitat d'aquest poble.

Es tracta de cercar la tan repetida igualtat d'oportunitats. El gran poeta

Antonio Machado digué en una frase genial, que molt pocs li han perdonat, «Nadie es más que nadie». En aquest mateix sentit vull acabar repetint els versos del millor poeta actual, que escriu en el seu idioma català, una variant del qual és el mitjà de comunicació de les Illes, dins la realitat de les quals em sent identificat, malgrat la meua procedència familiar castellano-aragonesa i malgrat la possibilitat que, per exigències laborals, hagi de deixar aquest país després de set anys de plena i definitiva identificació. Em referesc a Salvador Espriu quan en el seu conegut diàleg amb Sepharad diu:

**De vegades és necessari i forçós
que un home mori per un poble,
però mai no ha de morir tot un poble
per un home sol...**

Miquel MIRAVET

Jean Bisson neix a Constantina, la seva formació universitària l'adquireix a Alger, i el seu primer tema d'investigació es localitza al sud de la seva pàtria, en el lloc on conflueixen dos tipus de civilització: el sud del Sahara i la frontera amb Nigèria, el contacte entre el món blanc nòmada i el món negre sedentari. Emperò, per motius aliens al propi treball, es veu obligat a canviar de lloc i tema d'estudi. Per això passa a França on opta per un estudi geogràfic sobre les illes Balears.

—Per què?

—Bé, perquè Espanya oferia una extensa gamma de possibilitats per a la investigació geogràfica —i m'imagino que també per a un altre tipus d'investigació—. Això junt amb allò que podríem qualificar d'imperialisme geogràfic francès m'impulsà a treballar al vostre país. Ajudat primer per Max Derruauud i posteriorment per Pierre Desfontaines vaig centralitzar el meu treball en les illes, ja que dins la possibilitat abans al·ludides, es tractava d'una regió mediterrània, de la qual a penes es coneixien algunes notes resumides a manera d'articles per Juliette i Pierre Monbeig l'any 1931.

—Quin és el seu tema concret d'investigació?

—En realitat es tracta de la meua tesi doctoral, la qual engloba sota el títol genèric de **Terra i homes a les illes Balears** un treball de geografia rural realitzat a base de monografies i amb fonts cadastrals i cartogràfiques. El treball consta dels següents punts:

- 1.—Manera com s'ha realitzat el poblament rural i la seva diferenciació en les illes.
- 2.—Els homes i els seus treballs i iniciatives urbanes i la seva influència en la transformació del sòl agrícola. Treball dels pagesos, i manera com uns i altres han instal·lat un tipus d'agricultura peculiar.
- 3.—Turisme i vida rural: les illes a la recerca d'un nou equilibri.
- 4.—Conclusió: originalitat de cada una de les illes, les quals a pesar del turisme conserven profundes diferències: Quinze anys d'evolució del turisme no poden superar set segles d'evolució agrària.

En línies generals, i com a introducció a tot un programa d'investigació pens que les Balears, tot i que formen una sola entitat administrativa, no tenen una realitat històrica comuna, encara que indubtablement, tampoc no formen unitats autònomes.

—Pot especificar més detingudament aquest darrer punt?

—Amb molt de gust. El meu estudi tracta de l'evolució del camp i de la transformació del paisatge agrari de cada una de les illes, i l'interés fonamental radica a parer meu en això: mentre que el medi físic de les illes

no presenta a penes diferències substancials, sí en canvi les presenta el seu medi històric. És a dir: l'evolució socio-històrica de cada una d'elles és distinta, a pesar d'existir una interrelació molt forta entre elles. Menorca i Eivissa són com els dos pols extrems, mentre que Mallorca és la conjunció d'ambdós; i no s'hi donen, en aquesta illa, les característiques globals que determinen l'estructura agrària de les altres dues. Amb un exemple pens que quedarà més precís: la institució de l'hereu es dona a Menorca i Eivissa, però determina un tipus distint de propietat en cada una d'elles: gran propietat a Menorca, petita propietat a Eivissa. És a dir, un mateix principi jurídic té conseqüències diferents, d'acord amb un context socio-econòmic distint. A Menorca la riquesa no estava tant determinada per l'agricultura com pel comerç, cosa que permetia poder conservar la propietat agrícola (en cert sentit intacta) per a l'hereu donant als altres fills altres béns en concepte de llegítima: doblers, cases a la ciutat o en el poble, etc... A Eivissa ocorre el contrari, ja que l'única font de riquesa era l'agricultura, i d'aquí l'excessiva parcel·lació que presenta el camp eivissenc. És a dir, a partir d'una mera

observació paisatgística feta amb una certa capacitat críticocientífica, es poden deduir tota una sèrie de conseqüències, hipòtesis de treball, característiques determinants, que podrien conduir a una visió global i profunda dels assentaments humans. No obstant això, i pel que fa a les Balears pens que aquest tipus d'investigació és pràcticament als seus inicis, ja que tot al llarg dels deu anys que vaig treballant en aquest tema m'he enfrontat amb una sèrie de problemes els quals crec que tenen una base comuna...

—Quina?

—La manca d'estudis històrics fets d'acord amb els corrents actuals que determinen la historiografia francesa i anglosaxona, preferentment. La meua tesi doctoral no fa més que iniciar un aclariment a nivell de geografia comparada; i en realitat el que s'ha de fer és profunditzar en cada una de les illes; actualment existeixen masses generalitzacions, i hi ha una falta, o millor dit, una escassetat d'investigacions concretes.

—Creu que la posta en marxa d'estudis universitaris a Mallorca pot facilitar la canalització d'aquests treballs?

conversa amb: jean bisson

per Isabel MOLL I BLANES

—Indubtablement. No hem d'oblidar que una de les tasques més importants de la Universitat és precisament el foment de la investigació. Amb tot i això, veig un perill per aquells mallorquins que, de vegades, son **massa** mallorquins. Es molt interessant l'existència d'aquest tipus d'estudis a l'illa, però no ens hem de limitar a ells. Hem d'airejar-nos, sortir, conèixer altres països, altres mentalitats, altra gent; i després tornar, és clar. Precisament una de les meves il·lusions seria poder estar de catedràtic aquí!

—**Està content amb el seu treball?**

—Molt. Per alguns motius: pel gust d'estar a països vistosos i on es viu bé, i on s'és molt ben rebut per la gent. Emperò, respecte a això darrer vull fer una puntualització, simplement com a curiositat. L'acolliment per part de la gent del camp ha estat molt més àmplia a Menorca i Eivissa que a Mallorca. Ací el pagès desconfia terriblement del ciutadà. Crec que en això hi ha una causa perfectament explicable a nivell històric. La contradicció entre el camp i la ciutat és segons el meu parer molt més forta a Mallorca que en les altres illes, encara que a Eivissa qualche cosa d'això hi deu haver. Ací existeix com una oposició psicològica entre la ciutat i el camp, que quasi es pot palpar per primera vista. Donada l'estructura de les propietats en determinades parts de l'illa, el ciutadà és per als pagesos, el propietari i del qual se'n desprèn com d'un cert clima ingrát. De totes maneres el fet d'ésser estranger m'ha facilitat molt el treball, ja que la gent és com a més comprensiva i està com a més contenta que sigui un estranger que s'interessi pels seus problemes. Sovint he constatat que la gent parla més amb els estrangers que amb els naturals del país, probablement perquè no som cobradors d'imposts. En tot cas el meu aplec d'agraïments, és molt considerable ja que pertot he trobat moltes facilitats. Així mateix crec que és el meu deure fer constar l'ajuda que en tots els nivells m'ha prestat el meu col·lega —**et néanmòis ami**— Tomeu Barceló i Pons, amb el qual he treballat i segueix treballant, en estreta col·laboració.

—**Ha finalitzat ja el seu treball?**

—Pràcticament sí!

—**El veurem publicat prest?**

—Esper que sí. Encara que ja n'he anant publicant una sèrie d'articles en el «Boletín de la Cámara de Comercio» de la Ciutat de Mallorca, i la seva lectura pot resultar interessant, ja que en aquests treballs delimito alguns dels punts essencials que exposo en la meua tesi: l'estructura i l'evolució de la propietat ciutadana a les illes, l'originalitat de cada una d'elles, la influència del turisme, etc... Tot, englobat —crec necessari puntualitzar-ho— dins un mètode comparatiu de les tres illes, i que alhora vénen perfectament delimitades dins l'àrea dels Països Catalans.

DE MENORCA:

DOS POEMES

per Pere GOMILA

I

CANT A MENORCA

Pense que ha arribat l'hora del teu cant a València.

Vicent Andrés Estellés.

*Sota el mirall de l'entorn que davalla
per rierols de llum, per tendres cales,
saps la dolça pietat del capvespre,
aquest somris del somni i la paraula
que has perdut fa molts anys, esquerpa terra.
Perquè no enveges altre temps? Per què
t'enceracles lluny del gatge de la sang
i vius tranquil·la?*

*Jo t'he vist tanta estona orba i perduda
quan has fet, amb prou feines, de captaire
tan alegre potser, com si la mort
—al capdavant la mort és el silenci—
fos la cosa més bella de la vida.*

*No és bo de viure envoltats per la fosca:
endinsa't en la llum a trenc de l'alba
i renaix altre cop perquè és ben hora
que et sentiguem la parla.*

Potser, potser, albiram una esperança.

Octubre, 1972

II

QUAN US ESTRENGUI TOT EL COS

*Quan us estregui tot el cos,
quan us aixafi follament,
quan se us arrapi com la grapa,
i desitgeu de fotre al camp,
aquesta cua de basardes
i el fosc moment i la impotència
i aneu capcots i tingueu fam,
pensau després la tirallonga,
la llarga pena i el delit
d'aquests subtils filets de pors
que han manejat per sempre els homes.
No dubteu pas, si ve de cas,
que si algun cop tallau els fils
caureu a terra sens tenir
el tendre ajut per aixecar-vos,
car tots sabeu que si no és por
tampoc tindreu el dolç moment
de dir cançons o porar roses...
El crit només que prem el coll,
mig aflaquits, mig ofegats.*

1972

Avantguardisme plàstic a Mallorca

(I)

per **Damià FERRÀ-PONÇ**

I.-INTRODUCCIÓ

Fullejant la premsa de Mallorca des del 1920 al 1936 he recollit alguna informació sobre la presència d'una certa avantguarda plàstica —i també literària— a la nostra illa. El tema no ha merescut fins ara gaire atenció per part dels nostres investigadors. No obstant això, l'anàlisi dels corrents avantguardistes entre nosaltres pot obrir-nos noves perspectives a l'hora de fixar una dinàmica coherent i completa de la pròpia evolució cultural. Ara bé, aquest silenci dels investigadors no és, certament, gratuït.

Fins data molt recent, gran part dels nostres assagistes han estudiat la cultura amb uns enfocaments molt marcats per les coordenades estètiques i ideològiques del Noucentisme. Segons aquestes la cultura seria una tasca ordenada, acumulativa, moderna però ben recolzada sobre la tradició. L'Escola Mallorquina es movia dins aquestes directrius. Cultura era construcció d'un edifici ideal i harmònic. També ho era l'edificació d'un nou país europeitzat i allunyat de tot provincialisme. Tots aquests ensomnis foren violentament escombrats per la guerra civil. A Catalunya havien arribat a tenir una vigència gairebé oficial dins una esperançadora situació autonòmica. A Mallorca el balanç, a l'hora de la crisi, era prou més esquitit: només projectes o tímides realitats. Les diferències socials i econòmiques en relació al Principat ens imposaven un camí diferent. Què hi feia dins tot això, l'avantguarda?

L'avantguarda fou un trencament, un rebuig de les formes culturals de signe burgès, d'un optimisme superficial i autosatisfet. La força d'aquests nous corrents contestataris provenia de l'evident inoperància d'uns sistemes burgesos en ple desenvolupament. Però la Mallorca rural i preindustrial estava molt lluny encara d'ésser una societat burgesa dinàmica. Com destruir, doncs, una etapa encara no assolida? L'avantguarda havia de moure's, entre nosaltres, dins el buit. Esdevenia una aventura derivada de la importació d'unes estètiques elaborades per societats amb un grau de desenvolupament prou més avançat. Els noucentistes s'esforçaven, a Mallorca, per portar a terme un programa europeista, enfront dels sucursalismes locals i fent realitat la

liquidació de les restes modernistes. És ben simptomàtic que l'avantguarda a Mallorca no s'enfronti amb el Noucentisme local, obert i progressiu al cap i la fi, sinó contra els productes estètics provincians i derivats de la descomposició del Modernisme. No obstant aquesta coincidència d'objectius, la ideologia que sustentava el grup defensor de l'avantguarda a casa nostra era radicalment oposada als noucentistes. Si aquests s'acostaven a una ideologia conservadora, tradicional, simpatitzant sovint amb la **Lliga**; el grup avantguardista —influït decidivament per Gabriel Alomar— es definia com a esquerrà, republicà i futurista. Això ens explica que si la guerra civil tolerà la pervivència dels esquemes noucentistes, escombrà de forma radical el grup de l'avantguarda amb l'exili o el silenci.

L'avantguardisme a Mallorca fou una aventura limitada com a pes específic, i marginal dins els corrents dominants en la cultura de l'època. La societat mallorquina no hi veié, sovint, més que un afany d'originalitat fàcil i sorollosa. Però alguns dels artistes i escriptors més esperançadors d'aquells anys no s'explicarien sense l'activitat d'aquest grup. Pensem en dos autors, morts ambdós en plena joventut: Jacob Sureda i Muntaner, en el camp de la pintura, i Bartomeu Rosselló-Pòrcel, en el terreny literari (1). Entre un postimpressionisme degenerat que dominava la pintura d'aleshores i la lírica, un tant ensopida, de l'Escola Mallorquina, l'obra d'aquests dos innovadors ens fa adonar de l'interès que tengué l'avantguarda per estimular nous camins de recerca.

II.-ORIGEN DELS AVANTGUARDISMES

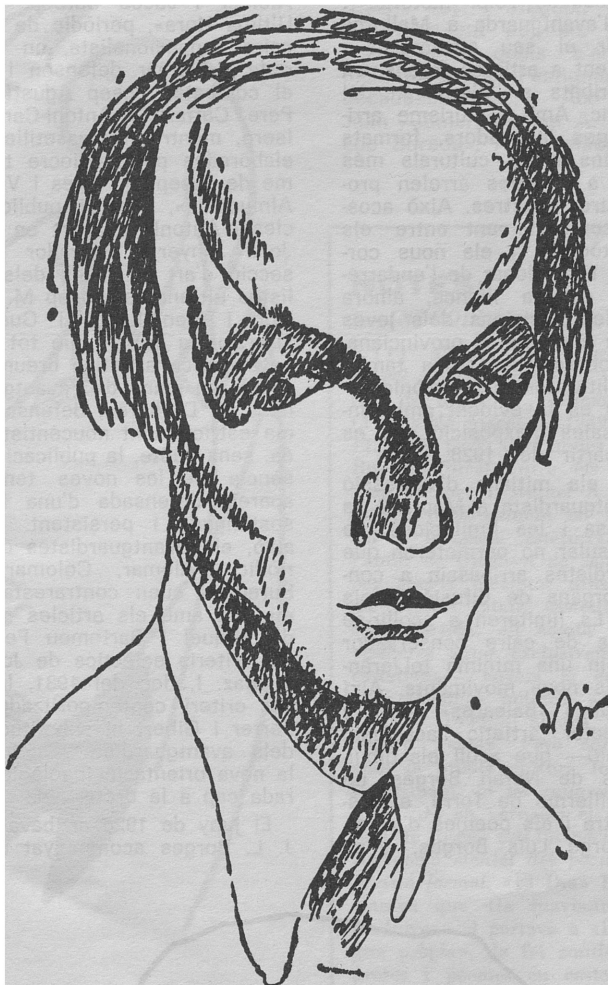
L'avantguarda artística i literària sorgeix amb la crisi històrica de les formes polítiques i culturals de la societat burgesa, a principis del segle XX. D'una banda la Gran Guerra (1914-1918) demostrà com l'optimisme miop en una civilització tecnificada podia esdevenir l'espectacle horrible de la ciència elaborant les més refinades formes de destrucció. Com va escriure molt agudament Miquel A. Colomar, la guerra influí poderosament —com a clima psicològic— en una nova concepció de la cultura: «La

Crístòfol Pizà i Ensenyat (Sóller, 1850-1936), vist per Joan Junyer. 1929.

postguerra creà un estat d'exasperació espiritual que es deixà sentir intensament en les manifestacions estètiques. Hom diria que allò que estava latent dins la subconsciència —en període embrionari, en estat de larva— era expel·lit abans de la seva total formació per una Humanitat frenètica temorenca de desaparèixer abans d'haver arribat a la saó.» (1)

D'altra banda, l'adveniment del comunisme a Rússia obria noves possibilitats a un art posat al servei d'una societat on els esquemes feudals o burgesos havien estat anorreats. Si la guerra havia dinamitzat les avantguardes dins les societats capitalistes, el règim comunista —fins a l'arribada de Stalin al poder, que potencià el *kitch* del dit «realisme socialista»— permeté recerques d'extraordinari interès per a l'art nou. L'avantguarda refusa la tradició burgesa i aspira a incorporar al camp artístic les conquestes tècniques, socials i culturals —així el món del subconscient—. També vol integrar-hi elements d'ètnies fins aleshores menystingudes per una cultura occidental segura d'ella mateixa, imperialista. En una paraula: l'avantguarda demana un art que contengui els elements d'una nova etapa històrica. Per això —com a simple investigació o com a realitat— l'art avantguardista és l'art del segle XX, mentre els criteris de crítiques acadèmiques o els artistes ancorats en estètiques caducades se'ns presenten avui com a fòssils endarrerits. Veurem com aques-

Sven Reinhold Westman, pintor suec resident a Mallorca que fou admirat pels nostres avantguardistes. (Autoretrat, 1926).

ta constatació es fa realitat també a Mallorca. Davant les obres d'un Joan Junyer, d'un Salvador Dalí, d'un Jacob Sureda... a quin nivell posarem aquelles innumbrables pintures realistes o postimpressionistes que omplien les sales d'exposició de l'època? Enfront de l'estètica defensada per Ernest M. Dethorey (*), Miquel A. Colomar, Joan Alomar... qui gosarà avui sostenir l'esclerosi acadèmica propugnada per Pere J. Barceló, Joan Bauçà, etc.?

En els Països Catalans, la cultura burgesa no havia arribat a ésser una realitat plena que exigís el revulsiu el trencament de l'avantguarda. Quan a Europa aquesta cultura s'esmicola, a les terres catalanes els homes noucentistes treballen per abastar el mite d'Europa. El Principat, altament industrialitzat, lluitava contra un règim centralista recolzat sobre sectors netament retrògrads, oligàrquics o latifundistes. D'aquí el mite de l'estat burges com a meta a atènyer pels catalans. L'avantguarda és, en el món català, un producte virulent i minoritari. No tant al Principat, on existia una

burguesia sòlida i dinàmica, però on s'imposaven, a la fi, els programes classicistes del Noucentisme. Com escrivia Alvar Tarfe: «A Catalunya [...] giren els ulls envers Grècia;

l'avantguarda és nul·la després de Salvat i Papasseit» (2). Però al País Valencià i, més encara, a les Illes una societat agrària i preindustrial havia de sentir les manifestacions d'avantguarda com un inexplicable exotisme. L'avantguardisme a Mallorca és força més feble i intermitent que al Principat i només s'explica per una presència a l'illa d'artistes forans o formats enfora d'ella —cas de Jacob Sureda—. Un crític conservador, Pere J. Barceló, intuï amb agudesia la impossibilitat d'un desenvolupament seriós de les noves estètiques a Mallorca: «És indubtable que aquests avantguardismes podran tenir la seva vida a les grans poblacions d'ambient i preocupació espiritual intenses». (3) Però sap prou bé que l'illa —per la seva estructuració socio-econòmica— és un terreny vedat. Davant el tradicionalisme dels joves pintors Ramon Nadal, Antoni Truyol i Jaume Cerdà s'expressa així: «Però, per ventura sent el públic aquestes inquietuds i s'interessaria per elles si els artistes joves, responent al foc intern, intentassin recer-car formes noves? És indubtable que qui intenta una renovació, necessita estímulo per evolucionar dins ella cap a la perfecció, i que en totes les èpoques els artistes han respost al medi ambient on es formaren.» (4)

Al si de l'Estat Espanyol, precipiten l'adveniment de l'avantguarda una sèrie de factors d'ordre polític i social que fan trontollar un parlamentarisme netament inoperant. Des de 1917 s'accentua la crisi política a Espanya. La Dictadura de Primo de Rivera (1923-1930) serà la solució —la falsa solució— de força d'un règim en descomposició. La Dictadura potencia un triomfalisme artístic que contribuï, en els sectors progressius, a accentuar la prevenció enfront de les formes artístiques burgeses lligades a un món oficial que davallava sovint al to de la caricatura grotesca. Les inquietuds de l'avantguarda són una part —en el terreny de la cultura— de la crisi del desfasat liberalisme es-

(*) ERNEST MARIA DETHOREY I CAMPS.—Nat a Barcelona, l'any 1901. Periodista, escriptor i traductor. Visqué tota la seva infantesa a Filipines. Estudià al Col·legi Seminari de Jaro (Iloilo), i després a l'Acadèmia Hispano-Francesa i a l'Escola Professional de «La Unió Industrial» (Barcelona).

Viatjà a Libèria, on residí alguns mesos (1919). Tornà a Barcelona i a principis dels anys 20 es traslladà a Mallorca. En 1921 començà a col·laborar a «El Dia», periòdic liberal de la Ciutat de Mallorca, de la redacció del qual entrà a formar part. Fins al 1929 col·laborà també a altres publicacions de l'illa, entre elles «La Nostra Terra». A Mallorca pertanyia al grup de joves agrupats al voltant de Gabriel Alomar i prengué part activa en la vida intel·lectual insular a través de cròniques periodístiques i exer-

cint la crítica d'art. Membre de l'Associació de la Premsa de Balears (1924-1929) i de la Federació de la Premsa d'Espanya (1926-1929). Corresponsal del diari «La Libertad» (Madrid). Professor d'espanyol per a estrangers.

En 1929 abandonà Mallorca i fixà la seva residència a Suècia, on viu actualment. Corresponsal a Stockholm de diversos diaris espanyols fins al 1939. Des de principis dels anys 40 col·laborà a diaris i revistes sueques. Fins a la seva jubilació fou professor d'espanyol a centres d'ensenyament superior i secundari de Stockholm, i conferenciant a centres docents i culturals de Stockholm, Upsala i Gotemburg. Membre del Publicistklubben i de l'Associació de Traductors Autoritzats.—(Nota autobiogràfica del mateix E. M. D. i C.).

panyol. Com veurem més endavant, les manifestacions més significades de l'avantguarda a Mallorca coincideixen amb els anys del règim dictatorial. A partir del 1931 la política cultural de certs grups de pressió mallorquins experimenta un canvi davant la presència decidida de nous sectors de l'esquerra, fet que influirà força damunt el grup avantgardista que es veurà marginat de les pàgines d'«El Día», fins aleshores tribuna de les noves inquietuds.

III.-ARRIBADA DE L'AVANTGUARDA A MALLORCA.

Com a una tardana i precària derivació de les avantguardes europees —a través de la cultura castellana i catalana alhora— apareix, des del 1920, l'avantguardisme a Maorca. Es una època de canvis importants dins la vida de l'illa. Societat basada essencialment sobre el sector agrari, la Gran Guerra (1914-1918) afavorí notablement les activitats camperoles i industrials. El turisme, paralitzat els anys de la guerra, reprèn el 1918. Des del 1925 serà ja un factor econòmic important i en els anys trenta té una gran transcendència en la configuració de certes parts de la realitat mallorquina. Pensem que és el món que es reflecteix en bona part a les primeres obres de Llorenç Villalonga: **Mort de Dama, Fedra, Sílvia Ocampo, Madame Dillon**, etc. En el terreny polític topam amb un regionalisme que abandona les reivindicacions estrictament culturalistes per plantejar un nou enfocament de l'Estat Espanyol. Això es traduirà en la creació de noves entitats i publicacions, que detallarem més endavant. El grup regionalista i el liberal coordinen les seves forces en 1920, d'on sorgirà la cooperació entre el nostre regionalisme i la facció liberal a les pàgines d'«El Día» (1921-1939), el periòdic mallorquí més important de l'època, diari sorgit precisament d'aquesta conjuntura.

Els canvis econòmics, socials i polítics apuntats es tradueixen immediatament en el terreny cultural. No obstant això, l'estretor i l'immobilisme dominen dins la vida mallorquina. Gabriel Alomar, orientador del grup jove més dinàmic, és un solitari a l'illa i l'encàrrec que li fa la Diputació Provincial d'una **Història de les Balears**, fou combatut i anorreat per l'extrema dreta clerical (1). Dins aquesta societat amb tímides tensions socio-polítiques i esquifida com a pes sociològic (el 1920 Mallorca té 269.763 habitants, dels quals 77.418 es concentren a Ciutat) s'esdevindrà l'intent avantgardista. Immediatament serà combatut pels tradicionalistes i també pel grup noucentista, capficat aquest en la tasca de construir un nou país i recelós de tota ruptura de signe revolucionari.

És tasca debades voler historiar i interpretar l'avantguarda a Mallorca sense atribuir el seu arrelament i desenvolupament a artistes forans, en bona part arribats a l'illa arran del corrent turístic. Amb el turisme arriben personatges innovadors, formats i integrats dins àrees culturals més obertes, que a vegades arrelen profundament entre nosaltres. Això acostuma a un confrontament entre els productes autòctons i els nous corrents de fora, i fa adonar de l'endarreriment de la cultura illenca, alhora que reforça les posicions dels joves que combaten els artistes provincians. El mercat d'obres d'art troba també noves possibilitats entre la colònia estrangera, com es fa evident amb l'increment de sales d'exposició que es produeix a partir del 1928.

Quins són els mitjans d'expressió del grup avantgardista a Maorca? La seva migradesa i les limitacions de la societat insular no permeteren que els avantguardistes arribassin a consolidar uns òrgans de difusió propis i exclusius. Es limitaren a acollir-se a publicacions de caire conservador que mostrassin una mínima tolerància envers els nous moviments. Així la revista gràfica «Balears» —de la qual era director artístic l'acadèmic Pere J. Barceló— que acull els dibuixos ultraistes de Norah Borges, un article de Guillermo de Torre, el **Manifest de l'Ultra** i els poemes d'avantguarda de Jorge Luis Borges, Joan

Alomar i Jacob Sureda. També «La Última Hora», periòdic de la tarda de caire sensacionalista, on Borges, Sureda i Alomar defensen l'Ultraisme i el combaten Josep Agustín i Palmer, Pere Càffaro i Antoni-Carles Vidal i Isern, mentre les gasetilles d'art són elaborades pel mediocre tradicionalisme de Josep M. Vives i Verger. I «La Almudaina», que si publica els articles d'Antoni Gelabert en defensa de Joan Junyer i Salvador Dalí, té la secció d'art en mans dels tradicionalistes ultrancers: Josep M. Tous i Maroto i Joan Bauçà i Guanyabens. I «La Nostra Terra» que tot i posar la seva crítica artística breument, (1928-1929), en mans de l'avantgardista Ernest M. Dethorey, defensa un programa estrictament noucentista. «El Día» és, sens dubte, la publicació on la presència de les noves tendències hi apareix defensada d'una forma més sostenguda i persistent. No obstant això, els avantguardistes d'aquest periòdic —Alomar, Colomar, Dethorey, Sureda— euen contrarestada la seva eficàcia amb els articles noucentistes de Miquel i Bartomeu Ferrà, o amb els criteris eclèctics de José Morales y Díaz. I, des del 1931, la presència del criteri temporitzador de Pere Ferrer i Gibert hi substitueix la tasca dels avantguardistes, coincidint amb la nova orientació ideològica —una girada cap a la dreta— del periòdic.

El juny de 1920 arribava a Mallorca J. L. Borges acompanyat de diversos

Autoretrat de Joan Junyer (1929). Les seves exposicions a Mallorca foren acollides amb entusiasme pels avantguardistes, en contrast amb el refús dels crítics acadèmics.

traica» (3). I afegeix: «Fou com un reconstituït per als joves literats l'obra dels quals s'anava formant malaltissa, amb l'estigma de totes les decadències [...] Així es formaren Joan Alomar, Miquel A. Colomar i Jacob Sureda». A la relació hi podriem

afegir el mateix Ernest M. Dethorey el després actor cinematogràfic Josep Lluís Moll (**Fortunio Bonanova**).

Aquest assaig ha obtingut el premi d'investigació «Miquel S. Oliver» 1973.

NOTES:

I.—INTRODUCIO

(1) Miquel Dolç: *Bartomeu Rosselló-Pérce! (Esbós biogràfic)*, dins *Obra poètica* de B. R. P., Ediciones «R.O.D.A.» (Palma de Mallorca, 1949). A la pàgina 17, Dolç parla dels amics de joventut de Rosselló-Pérce! entre els quals esmenta Joan Alomar i Miquel A. Colomar, «que influïa poderosament en la seva orientació i formació estètica». Efectivament, l'autor de *Quadern de sonets* fou instruït per aqueix escriptor dins l'avantguardisme literari català, castellà i francès. En contrapartida, ell acostà Colomar —fins aleshores autor exclusivament en llengua castellana— envers la cultura catalana. Així Colomar publicà, —els anys 1932, 1933 i 1934— alguns poemes a «La Nostra Terra». Però aquest compromís amb la pròpia cultura fou sempre feble i vacil·lant. Si bé anunciava «el propòsit d'escriure en vernacle el meu primer volum de lírica» (*Al·lucinació. Nota sobre la concepció mental del poema i la seva expressió formal*, «El Día» 16.X.1932) i declarava que «la suavíssima llum de la maduresa» el portava a «l'amor a la llengua pròpia», de fet continuava publicant proses i poemes en castellà. Tampoc el seu lligam amb l'avantguarda no fou mai absolut. Tot i les seves declaracions, és molt poc probable que participàs en les activitats polaritzades al voltant de Jorge L. Borges que culminaren en el *Manifest de l'Ultra* de 1921. Els seus articles sobre art —publicats aquell mateix any a «El Día»— són, en realitat, una manifestació en defensa dels ideals noucentistes de l'Escola Mallorquina que, en el terreny plàstic, havia definit de forma rotunda i magistral Miquel R. Ferrà a les pàgines del mateix periòdic. Fins a la publicació de l'article *Generalidades sobre el arte español* («El Día», 1.II.1922) no es manifesta l'adhesió de Colomar a l'avantguarda. Però més que en la voluntat revolucionària de l'avantguardisme, es delectava ell envers l'ideal d'un art eclèctic, innovador i disciplinat alhora, com es fa palès a la citada *Nota...* de 1932, quan afirma que l'esperit que animarà el seu futur llibre de poemes «hauria d'ésser novíssim. Tan allunyat de la fredor i lèntitud neoclàssiques com de la càl·lida vertiginositat avantguardista». I, en tant que crític de l'art modern, l'assaig titulat *La crisis de la pintura. Una doble agonía: la de los «pompiers» y la de los «fauves»* («El Día», 24.III.1933) és un crític eclèctic enfront de la suposada

fellia de l'avantguarda. Colomar, en arribar la guerra civil, fou empresonat i atravesà dificultats serioses. El seu *entourage* cultural s'esfondrà. Distingit d'un regionalisme més o menys conservador que considerava lligat al nou estat de coses, es castellanitzà definitivament. Esdevengué un *outsider* atrabiliari i desorientat. La seva projecció sobre les generacions de la postguerra, exceptuant algun cas aïllat com el d'Antoni Serra, fou gairebé nul·la. La seva labor com a crític d'art, no obstant això, fou important dins el panorama mediocre i conformista que seguí a la guerra.

II.—ORIGEN DELS AVANTGUARDISMES

(1) Miquel A. Colomar: *La crisis de la pintura. Una doble agonía: la de los «pompiers» y la de los «fauves»*, «El Día» (24.III.1933).

(2) Alvar Tarfe: *La realidad en el arte*, «La Última Hora» (17.V.1926).

(3) Pere J. Barceló: *Exposición colectiva y de vanguardia*, «Correo de Mallorca» (27.III.1929).

(4) Pere J. Barceló: *Exposiciones*, «Correo de Mallorca» (15.XII.1933).

III.—ARRIBADA DE L'AVANTGUARDA

(1) Alomar historiador, «Correo de Mallorca», (8.III.1919). El fet que vagi sense signar accentua la identificació d'aquest periòdic, de l'extrema dreta clerical, amb aqueix article que conté atacs insultants contra la concepció alomariana de la Història. Parla de «la protesta que ha aixecat per tota Mallorca el dissortat acord de la Diputació Provincial d'encomanar-li la readacció d'una *Història de les Balears*».

(2) El periodista peruà Carlos Menezes s'ha interessat per l'estada de Borges a Mallorca i pels nostres poetes d'avantguarda, sempre des de l'angle de la cultura castellana. És interessant consultar els seus treballs: *Los manifiestos y otros trabajos ultraístas de Borges*, publicat a la revista de Bogotà «Razón y Fábula», n.º 23, gener-febrer 1971, pp. 114-121. I també: *Antología de poetas ultraístas mallorquines*, «Norte (Revista Hispánica de Amsterdam)», n.º 2, març-abril 1972, pp. 25-35. Aquest assaig conté algunes inexactituds sobre les biografies dels nostres avantguardistes.

(3) Ernest M. Dethorey: *M. Angel Colomar, poeta*, «La Voz de Sóller», any III, (16.X.1926).

Miquel Angel Colomar i Moyà (Ciutat de Mallorca, 1903-1970), esperit eclèctic i vacil·lant entre l'avantguarda i el noucentisme. (Autoretrat, 1928).

familiars, entre els quals la germana Norah. Amb ells venia també el crític Guillermo de Torre (2). Inmediatament es relacionaren —a través de Joan Sureda i Bimet i Pilar Muntaner— amb els literats i artistes de l'illa. Com és natural, el grup noucentista, que ja tenia un sòlid programa cultural i polític establert, resultà impermeable a aquests contactes. Però alguns joves mallorquins, simpatitzants ideològics de Gabriel Alomar, acceptaren amb entusiasme l'estètica ultraïsta. El Modernisme —plàstic i literari— es trobava en plena descomposició. El Noucentisme tenia un signe excessivament conservador i burges. En canvi, l'Ultraisme es presentava com a novetat absoluta i de possibilitats insospitades. Un d'aquests joves, Ernest M. Dethorey, ha escrit que Jorge Luis Borges «vengué a Mallorca portant dins la conca de les mans el líquid pur de la limfa ul-

Escola i societat

per Antoni J. COLOM

En desenvolupar-se, les societats crearen una institució, l'escola, que té per missió trasmetre a les noves generacions el cabal cultural posseït, per assegurar-ne la continuïtat. D'això es dedueix un aspecte bàsic que no tan sols sembla oblidat, sinó conscientment immemoritzat: l'escola és una institució social que ha d'obeir a la societat que l'engendrà per possibilitar-ne la supervivència cultural.

Hom podrà dir que l'Educació avui en dia no es mou per aquestes dreceres amb essències de llegenda sentimental. Però no ens deixem enganar: els actuals mètodes d'ensenyament, les tecnologies revolucionàries, els darrers sistemes, els últims instruments didàctics no condicionen tot el camp de l'Educació. Són —i els meus alumnes saben fins a quin punt defens aquesta opinió— importantíssims mitjans educatius i fonament de tota Didàctica i de la novíssima Organització escolar. Nogensmenys, tot mitjà, pel fet de ser-ho, serveix un fi i tot instrument serveix una tècnica que pretengui obtenir quelcom. L'opinió generalitzada és que la tecnologia educacional pretén l'eficàcia. Ara bé, l'eficàcia no és un fi pedagògic, sinó, en tot cas, el fi dels mitjans. Per això la tecnologia educacional ha estat tan ben rebuda per tot arreu per aquesta qualitat que posseïx de convertir-se en fi per ella mateixa: «Amb bones tècniques assolirem una educació eficaça», quan l'enunciat correcte pressuposa una continuïtat que no podem desatendre: «Amb bones tècniques assolirem una educació eficaça que tindrà per finalitat...» És a dir, tot mitjà aplicat a l'escola ha de servir un fi educatiu.

Jutjar una Llei d'Educació no és solament fixar-se en la transformació metodològica que imposa la seva implantació. És, abans de tot, determinar si la transformació metodològica aconsegueix acostar-nos a uns fins, que ens enriquesquin humanament, o que ens massifiquin alienant-nos.

No, no tracte legends amb essències sentimentals.

L'Educació, a més dels fins individuals que indueix tota pedagogia, té també una finalitat social que li ve dictada per la societat que serveix. Encara que l'escola, per si mateixa, té poca força per complir amb les obligacions que motivaren la seva creació, ja que s'ha convertit en Instrument catalitzador de les Administracions. De ser una institució al servei de la societat ha passat a estar al servei de les ideologies dominants.

De totes formes, hi ha possibilitats reals d'intentar la necessària i «llegendària» simbiosi entre escola i societat. Només així vivificarem de bell nou el valor de la finalitat social que posseïx l'Educació.

Per desgràcia, nosaltres estam inclosos en una situació que es pot descriure amb aquest enfocament. Som el relleu que lluita per la supervivència de la nostra cultura; per altra banda, posseïm una «escola» que no s'ajusta als seus fins reals. Podem dir avui que «la nostra escola» ha desaparegut; posseïm, com a altres llocs, uns centres en vies de reforma tecnològic-educativa, la finalitat dels quals sembla ser la de procurar uns patrons socio-econòmics eficaços políticament i de trasmetre, al mateix temps, una cultura de la qual participam, però que oblidat la nostra realitat vivencial més propera i per això més necessària. L'escola ha mort —diuen— quan potser la societat és morta per mor d'estratègies massificadores que anul·laren la seva idiosincrasia.

La nostra acció, per tant, s'ha de plantejar a nivell social, intentant no sucumbir als patrons d'una cultura de masses i oficialista; i a nivell escolar, resistint la riuada tecnològica, encobridora tantes vegades dels vertaders fins educatius. Es necessari, doncs, unir, de nou Escola i Societat: ambdues cerquen el mateix i ambdues lluiten contra el mateix enemic.

Seguim encara amb la torxa encesa, però fins quan?

El límit d'una escola —avui més que mai— no ha de ser el mur que separa el pati de recreació del carrer; de la mateixa manera, si el seu objectiu és el nin, no pot per si mateixa complir en ell les seves obligacions. El nin viu en una família i, com ella, és fruit de l'ambient. L'escola, per a complir amb la seva vertadera finalitat escolar, necessita de la participació activa de la família i, per la seva part, s'ha d'obrir a l'ambient que l'envolta. Només amb una direcció bidireccional perfectament establerta entre Escola i Societat, podem arribar a l'essència vertadera de la tasca educativa.

La nostra cultura no solament necessita de la participació del professorat, d'uns llibres de text (qüestió debatuda en aquests moments) i del desenvolupament de les incipients possibilitats actuals, sinó també del consens i suport social.

Estam en un moment crític. S'està realitzant una etapa bàsica i impor-

tant: la preparació lingüística del professorat, que duen a terme, normalment, institucions particulars (només a partir del present curs el català és assignatura obligatòria per als futurs professors d'E. G. B.) Per altra banda, la missió a complir no s'ha d'esgotar en l'ensenyament de l'idioma. Per ventura ara, i tenint present quina és la vertadera missió de l'escola, haurem de preocupar-nos en especialitzar el Magisteri balear en la realitat geogràfica, històrica, literària, econòmica i social de la nostra regió. Nogensmenys s'ha de veure què és el més aconsellable des d'un punt de vista tàctic i de penetració: o desenrotllar, abans de tot, l'ús de l'idioma o posposar-lo com a culminació d'una etapa prèvia de culturalització balear, o desenrotllar els dos aspectes a la vegada. Es solament una idea. Hom l'hauria de discutir perquè prengué cos d'opinió i analitzar profundament perquè es pogués formular com a decisió. La meua pretensió és enriquir i ampliar aspectes que potser no han merescut, per diverses circumstàncies, l'atenció que de veres mereixen.

Ha arribat el moment de definir i enfortir una nova Política Educativa a nivell regional, capaç de dirigir amb fermesa i seguretat el procés transmissor de la nostra cultura. I, en dictar-se les pautes adients, s'han de tenir en compte la necessitat imminent que té l'escola d'obrir-se a la societat i aconseguir el seu suport, com també d'aportar el bagatge cultural que la societat atresora.

La realització pràctica d'això, que a molts els pot semblar una utopia, ve desenrotllant-se a Catalunya, des de fa anys, mitjançant les Associacions de Pares de Família («Pompeu Fabra», «Pere Vila», «Costa i Llobera...») amb participació activa i altament compromesos —els pares— en el procés formatiu dels seus fills.

Per ventura, després d'una Investigació prèvia entre pares de família (que per cert ara estic realitzant amb col·laboració) poguem afirmar que aquí, a Balears, i no solament a nivell de col·legi privat, ha arribat el moment d'intentar la necessària col·laboració entre Escola i Societat per al bé d'ambdues i de tots nosaltres.

Les Associacions de Pares de Família poden ser i han de ser el marc precís per a respatllar la tasca que han de realitzar necessàriament les nostres escoles.

Sempre serà temps de parlar de Costa

(Fotos: J. Juan)

per F. SERRA DE GAYETA

Una terra que en els nostres dies pot oferir una figura de tan exquisida i depurada dignitat com la de mossèn Costa i Llobera, no es pot sostreure ja, sense abdicació del propi geni, a les exigències d'una tal possessió, que entraña una fidelitat irrevocable i perpètua.

Amb aquestes paraules acabava el seu pròleg a les Obres Completes del poeta, a 1947, el per tantes raons inoblidable Joan Pons i Marquès. I vint i cinc anys després d'escrites, no han perdut actualitat per a aquells que hem acceptat plenament la responsabilitat de la possessió d'En Costa, amb totes les conseqüències de no negar l'altura i bellesa de la seva obra literària, però tampoc renegar dels seus ideals patriòtics. Per això en lloc d'aprovar ni criticar les incidències produïdes pels actes del recent cinquantè Aniversari de la seva mort, incidències més significatives pel que han fet suposar que per la seva material exteriorització, les constatarem amb alegria, ja que demostren que la figura de Costa i Llobera té avui una vigència innegable amb tal provada capacitat de remoure aquelles discutides reaccions. Testimonis de que, afortunadament, no s'ha donat encara aquella abdicació del propi geni a què es refe-

ria el brillant prologuista.

Un pretès monocolorisme, fos el que fos, o una general indiferència, potser haurien estat ara i per les noves generacions, la mort definitiva d'En Costa. En Costa és de tothom i de ningú exclussivament. El cicle del nostre poeta no s'ha tancat, doncs. I sempre serà temps de parlar d'En Costa.

Acabats els actes amb què es clogué l'any passat l'Aniversari de la seva mort corporal, podem ara, encara que sols sigui en la intimitat més profunda de cada un de nosaltres, celebrar el de la primera florida de la seva obra literària en llengua catalana. Enllaçant els actes funeraris amb el repicar de campanes. El dol amb la joia. I no interrompre així el seu culte.

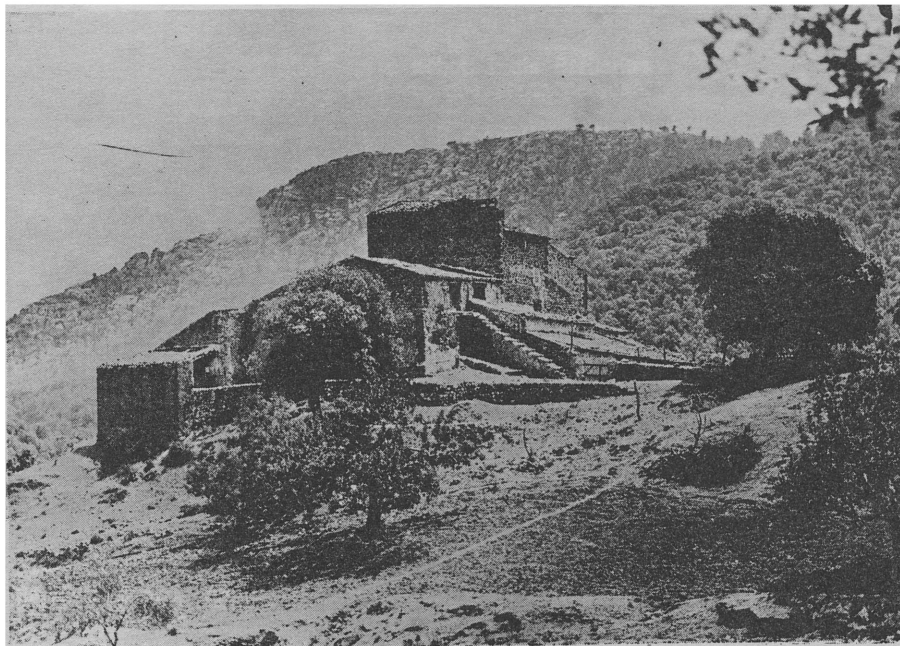
Aquest any que correm en farà ja cent, de quan en 1873 la inspiració del jove poeta pollencí fruitava en un esplet ubèrrim i sorprenent: Res menys que *La Vall, Cançó, La primera llàgrima, Lo que diu una cançó, Primavera, Diada de juny, A un claper, Dos sospirs i Amor de Pàtria*, duen la data d'aquell any. Any que s'ha de marcar amb pedra blanca a la història de la dignificació i enaltiment de la nostra llengua, base i unió de la personalitat dels diversos països

catalans. Des d'aquell moment el nom de Costa i Llobera fulgura, no com un simple compromès en aquella tasca espiritual i patriòtica, sinó com un dels seus més ardits apòstols. La majoria d'aquelles composicions figuraven signades a Pollença, i de la mà del mestre que ja tan clarament s'endevinava, aquell nom i el de Mallorca sencera anirien units a l'èxit o fracàs d'aquella gesta. Era, amb les seves mateixes paraules, *l'abril que era arribat, l'abril d'un cor qui creu, ama i espera!*

Dos anys tardaria encara l'aparició del Pi de Formentor. Mes en aquelles primeres estrofes de *La Vall, Jo sé una vall llunyana, amagada en lo cor de l'alta serra*, es presentia ja la solemnitat d'aquell *Mon cor estima un arbre, més vell que l'olivera del Pi* que el consagrà. No debades l'autor desconegut de *La Vall* meresqué aquell *Tu Marcellus eris...*

Aquesta commemoració, a més d'honrar el poeta, ens pot dur a recalcar el catalanisme com a un dels caires bàssics de la seva obra. En un sentit cultural, però també de volada més ampla, no atiant vells odis de raça ni amb enfàtiques declamacions lloant tot lo nostre, fins les mateixes úlceres, però sí, volant sobre les terres enfora, com l'àguila, que no trasmuda d'essència i torna a son niu més àguila. Perquè, encara que sembli mentida, qualcú es pregunta i amb mal dissimulat disgust, per què en Costa sentí i escrigué en català la seva obra magna. O, el que és pitjor, posa en dubte si hi escrigué veritablement. Disgust i dubte que en l'estat actual a què es suposa ha arribat la nostra cultura, haurien d'ésser absurds. Però en aquests temps de *gonellismes, castellerquins* i altres ambigüitats i maniobres, fer llum sobre una figura tan destacada com la de Costa, no serà reiteració, sino posar al seu lloc els homes i les idees.

Sense interpretacions personals de cap casta, bastarà valdre'ns solament de la seva obra literària i de les seves biografies més conegudes. Sobretot de la darrerament publicada per Mn. Bartomeu Torres, que —no ho cal dir— ni nega ni intenta amagar aquell catalanisme, principalment durant el període més gloriós de la seva producció. I que per la seva exhaustiva documentació haurà de servir ja

La Vall de Ternelles (Pollença) cantada per Costa i Llobera.

d'obra de consulta imprescindible quan es vulgui estudiar en Costa. I per no callar, ens empararem en l'ampia acceptació que han tingut en certs i inesperats cercles els darrers homenatges dedicats, presumint que dits cercles en tenien una prèvia i adequada informació i no foren víctimes d'escamoteig de cap classe. La comprovada confusió actual, ens fa suposar no obstant, que per molts la cosa no és tan evident.

Passada la infància i els primers anys de joventut dins un ambient tradicionalista inoperant, els que l'enrevoltaven de més prop poc podien entendre les seves inquietuds estètiques i patriòtiques no purament localistes, si salvem el famós oncle Miquel i el cosí Pere Llobera, company afortunat d'aquell dia gloriós en què es gestà el Pi. Havia d'ésser fora del niu, a Ciutat durant el batxillerat, i més tard a Barcelona amb els primers anys d'Universitat, quan els contactes amb amics inoblidables i amb la influència decisiva del patriarca Marià Aguiló, li encendrien el cor i el convencien de que calia fer qualque cosa més que contemplar i estimar el racó nadiu, i que un destí de mestratge l'esperava. La crida de l'alba prometedora de la nostra Renaixença fou llavors que trobà resposta immediata dins l'altura i puresa de la seva sana joventut, i alçant el vol, no es contentà en fer solsament una obra bella i d'alt sentit espiritual, sinó que la posà al servei d'aquella poesia catalana, que com afirmava molt temps després a l'Ateneu de Barcelona havia servit per a despertar l'ànima de la raça qui dormia en l'aclaparament de tres llargues centúries (28 Maig 1904).

I que en aquell enfebrament no hi havia sols unes simples aficions estètiques, sinó un arrelament profund d'uns ideals superiors, en seria prova el que deia a l'il·lustre Francesc Matheu des de Madrid, en 1875, en una carta que sorprèn per la seva claretat contundent, i que escrita ara, qualcú jutjaria com a obra d'un «contestatari»:

Des que som aquí he parlat sempre la nostra llengua... perquè encara que si es rigués tot lo món, parlariem així com nos va ensenyar nostra mare. No cregueu perquè som a Madrid sia renegat de la religió de pàtria que vaig professar ab ardor... (!)

I 1875, és l'any del Pi de Formentor!

Admirable coincidència que ens deparà el temps, segellant ja des del principi amb aquella carta de text rebel i l'aparició d'aquelles alades estrofes, el paralelisme permanent que uní l'obra del poeta amb el culte comú a la Pàtria i a l'esperit. Inútil atribuir, doncs, únicament

als anys de joventut o a una imaduresa intel·lectual aquella actitud. Aquell jove que des del Madrid de la Restauració feia aquell acte de fe en la seva llengua i al mateix any mostrava unes credencials tals com les del Pi, era conscient del que feia. I ja no fou versàtil ni inconstant, sinó que restà marcat per aquells ideals dels que no renegà mai. I per altra part, la llengua catalana no es podrà desentendre ja mai tampoc d'aquell Amunt ànima forta! que donà la volta al món. Tots els futurs aniversaris d'aquells versos immortals hauran d'anar units sempre als d'aquella professió de fe.

Vingueren després incomprendiments familiars, silencis intencionats, sorolloses orquestacions exaltant altres aspectes de la seva personalitat. Però res el farà dubtar en la seva religió de Pàtria. Ni en 1875, ni posteriorment, quan, enrevoltat d'una societat que no l'entenia, es debatia dins la seva soledat d'home escollit.

Així com anava fluïnt la seva obra poètica, els seus epistolaris i parlaments remarcaven aquesta constant. Rellegim-los per si qualcú ho hagués oblidat. Vegem com en 1904, ja home madur, al final del discurs a l'Ateneu a què ens hem referit abans, deia: **Que continuï cantant** (la Musa d'aquella poesia) **...perquè el càntic és bo, segons frase de l'Escriptura divina, i serveix per atènyer ideals a on mai arribaria tot l'esforç utilitari d'un prosaisme vulgar.**

I aquí, a Mallorca, quan presidí els Jocs Florals del mateix 1904, en

un parlament davant els seus i que fou pedra d'escàndol per alguns, **Sotmès el poble mallorquí a una espècie de capitis diminutiv voluntàriament acceptada, per unes centúries de sequia mental... L'extinció del propi caràcter, la renúncia de la pròpia vida, no pot produir res de vivent... Desfer-se de tota impropietat deformadora, és el principi de la bellesa i de la força, com ho és de la veritat en la conducta... Oh! la llengua d'un poble, s'ha dit que és el relicari de lo que han recollit les seues generacions, l'arca santa de la seua tradició i de les seues promeses, l'escut nobiliari i protector de la raça... la llengua és l'imatge vivent del poble qui la parla... per això és tan difícil mudar la llengua d'una raça...**

I dins aquella Barcelona que tan clamorosament l'acollia, en 1906 i també amb motiu de presidir-hi els Jocs Florals: **Jo no som profeta ni fill de profeta, però bé puc assegurar que aquí es respira l'esperança profundament espargida del geni català en les diverses branques de l'elevació humana... tots aquells qui voldrien una Catalunya rica i plena, potent i gloriosa, però sense esperit local, pretenen lo que és contradictori. Voldrien que l'arbre seguís florint i fruitant amb les arrels tallades.**

I també en 1906, al Congrés Internacional de la Llengua Catalana: **...El gran Rei En Jaume, amb la primera expansió de Catalunya... la regió de Mallorca i les altres illes Balears quedà constituïda com a primogènita de l'antic casal... Escau a la primogenitura conservar**

Les cases de Ternelles

el distintiu del propi llinatge, fins i tot dins l'escassa fortuna... Per això Mallorca i ses illes adjuntes ... conserven avui entre variants i degeneracions, el sentit intern, el geni de la llengua catalana. Aquest és el vincle sagrat, corresponent a una regió que ha donat a la Pàtria un Ramon Llull.

I acceptant la Presidència d'uns altres Jocs a Girona, a 1908, afirma que això (la seva Presidència) no tindria excusa... si no fos com a una demostració de l'unitat en la llengua i l'esperit, de la santa solidaritat entre les distintes branques del vell arbre catalanesc...

Per què seguir? Sols perquè ell mateix es lamenti del buit que l'enrevoltava a la seva pròpia terra. En 1905, quan acabava de donar-nos l'oda *Als Joves*, fervorosa proclama i veritable manifest de conducta cívica i patriòtica, escrivia a l'amic Rosselló: *Quin país i quin públic! Aquí no més hi cap la literatura de «Blanco y Negro» o l'«ABC».* Els escriptors mallorquins nos hem de resignar a romandre inèdits per Mallorca. Quin drama i quina perseverància la seva!

I no creguem tampoc que, degut a la seva condició de sacerdot, la totalitat del clergat mallorquí d'aquell temps l'aplaudís, quant a aquest problema de la llengua. A 1893, deia a Rubió: *Aquí la gent no vol català. Per haver predicat dins Palma en la materna llengua del Beat Ramon Llull el seu panegíric, vaig merèixer la desaprovació principalment dels eclesiàstics... la gent aquí vol castellà... o per sortir del castellà vol mallorquí del que es parla, amb totes les degeneracions que no van bé a la meua índole poètica.*

No obstant i seguint dins la ma-

teixa problemàtica eclesial-lingüística, afegim que, quan en 1904 traduí el Mes de Maria de Quadrado, advertia: *Com a les viles de Mallorca els exercicis devots no solen fer-se en castellà, sinó en el llenguatge del país... respecte del llenguatge ... si qualcú vol formes més populars mallorquines, li serà fàcil substituir nosaltres per noltros, la per sa, o nos per mos, etc. en la mateixa lectura. Ningú s'ha d'estranyar si per la dignitat d'aquestes matèries he adoptat, sense sortir del dialecte de l'illa, aquelles formes més cultes que dins Mallorca tothom, així mateix, entén i usa quan resa les oracions.* Però per altra part, tres anys després, els seus Passos tan populars, escrits en un català perfecte amb variants mallorquines completament acceptables, eren seguits per la totalitat dels feligresos. Era ja la seva preocupació previsor, de norma i també de tàctica, vers un problema que més tard s'havia de plantejar: El del famós «vernacle», en la reforma litúrgica postconciliar.

Passats ja els cinquanta anys, Costa entrà en crisi. 1909, Canongia, abandonó de la literatura activa, versos d'encàrrec, exàmens de consciència freqüents i rigorosos, tot acompanyat de l'apagament del seu estre poètic. No obstant, pels fidels d'aquella Religió de Pàtria tot ja estava sotmès al judici del demà i el missatge de Costa perduraria intocable.

Qualcú, mal pensat, voldrà veure en el present espigoleig dins el corpus de l'obra d'en Costa, qualque cosa tendenciosa o un intent d'infravalorar altres aspectes respectabilíssims de la seva personalitat. Res més lluny de la meua intenció que el voler enfrontar un

**CADA POBLE
LLAURA EL
SEU FUTUR...
ENCARA NO
SOU SOCI DE
L'OBRA CULTURAL
BALEAR?**

Costa patriota a un Costa místic. Precisament som dels qui creuen que la gràcia especial de complementar-se ambdues virtuts en el nostre poeta, a més de regalar-nos una figura admirable, ha de servir-nos en l'actual confusió de veritable aval d'aquell patriotisme. Patriotisme tan silenciats darrerament, i que per molts dels nous, i potser ocasionals, entusiastes, per força ha de resultar una sorpresa.

Segui, doncs, la celebració, encara que íntima, del centenari de les seves primeres poesies en català un motiu de concòrdia entre els seus seguidors, sense encasellaments, refermança en la nostra admiració, conhort i fe en el demà. I comprovem al rellegir-les una vegada més, que encara resta quelcom ungit amb l'alè de lo perenne.

Pollença, 1973.

Francesc SERRA DE GAYETA

Si teniu intenció de comprar res de joieria, confeccions de pell, objectes propis per a obsequi, articles de viatge, perles, porcellanes, quadres d'esmaïlt, etc., potser tindrem exactament alló que vos interessi.

ENS SENTIREM MOLT COMPLAGUTS
SI TENIU EL GUST DE VENIR, SENSE
CAP COMPROMÍS PER PART VOSTRA,
A VEURE LA NOSTRA SELECCIÓ D'ARTICLES

nacar

Jaume III, 115-119

Tel. 21 69 06 - 21 69 07 - 21 06 48

Palma de Mallorca

UNA EMPRESA AMB INDISCUTIBLE VOLUNTAT DE SERVIR BÉ TOTHOM
(Amb molt de gust vos farem un 10% de descompte si esmentau aquest anunci)

Gabriel Alomar, temps enrera...

per Llorenç VILLALONGA

No puc precisar quan, per primera vegada, vaig sentir parlar de Gabriel Alomar, l'**ovella negra** de la meua família. Era un horabaixa de principis d'estiu i record que la meua mare em digué: «Muda't, i anirem a veure la tia Margarida de Tofla que sempre em demana per tu. Posa't el vestit nou de mariner que ahir te'l rentaren i planxaren.» (En aquell temps tots els al.lots anàvem de mariner). Jo vaig posar mala cara i la meua mare em besà: «T'agradarà molt, té un lloro molt maco».

La tia Margarida de Tofla era una fadrina vella, tia també de Gabriel Alomar, que, en efecte, tenia un lloro. Vivia als entresols del seu nebot, en el barri de la Seu. El casal era gran i desguarnit, amb un jardí rústec —parrals, figueres i

G. Alomar amb el seu fill Víctor i l'esposa d'aquest pels carrers de Barcelona durant la Guerra Civil. 1937

geranis—. S'hi entrava per un gran pati empedrat on hi plovia a dedins, com a totes les cases antigues de senyors. L'escala era ampla, de pedra de Santanyí, el silenci meravellós. Una criada molt neta, amb gipó i **rebosillo** ens obrí la porta.

—Oh, i que estarà de contenta la senyora... Passin a la quadreta... No trobau que fa calor? La senyora parla ja d'anar-se'n a Tofla. Seguin, la cridaré; ara tot just hem acabat de passar el rosari.

—Si no l'heu acabat —replicà la meua mare— digues-li que no tenc pressa, que no es descompassi.

—No faltava més. Seguin un poc.

Sortia ja per avisar-la quan en el silenci conventual de la casa esclatà com un tro una blasfèmia terrible. La meua mare no era gaire temorenca, però el seu codi li ordenava haver d'esverar-se un poc.

—Jesús, Senyor... murmurà.

La criada tornà endarrera.

—És el lloro, digué.

—Però... qui li ha ensenyat aquestes brutors?

—No ho sabem. La senyora n'està molt disgustada. Per aquest barri sols passen capellans, canonges i persones de cara i ulls... Però, com que el lloro, ja ho val, el dugueren de l'Havana...

—I aquí dalt... què fan? preguntà la meua mare en veu baixa i en to de conspiradora.

—Altre! I què han de fer? Don Gabriel escriu. Tots els altres se'n són anats ja al Corb Marí.

De cop es presentà Dona Margarida.

—Perdona, estimada, aquest animalet no té consol. Obdúlia m'ha dit que de vegades el sent des de casa seva. Par que dugui el dimoni dins el cos.

—I Gabriel, què hi diu?

—Res. Què hi ha de dir? Ja saps que a ell aquestes coses li fan rialles. Com que no hi creu, en el dimoni... Obdúlia, però, no hi pot donar passada. Diu que parlarà amb el bisbe i amb el governador.

La meua mare somreia.

—Per què no amb el rei? I com estàs tu amb Biel?

—I com hem d'estar? Ens saludam, si ens trobam per l'escala. Ara diuen que ha escrit no sé què —disbarats— sobre la secularització dels cementiris. Ah, i contra la Beata Caterina... Tu ja el coneixes.

—Sí... I en el fons, no és mala persona. I molt il.lustrat. La tia Margarida s'empinà, orgullosa.

—Això sí. Obdúlia mateixa ho reconeix. Sempre ho repeteix. **El savi de la Ciutat de Mallorca**. Molt savi, però... Creu-me que si no fos perquè tenc estatge a la casa ja hauria llogat un pis a qualsevol part sols per a no tenir-lo tan a prop.

—Series ben beneïta de renunciar als teus drets.

—Ja és de raó. Ell el testament dels vells està ben clar que mentre visca fadrina —i rapiny ja els vuitanta anys— ningú no em treurà d'aquí. Però viuria més tranquil·la.

Electrofil

AILLANTS - CONDUCTORS - TERMoeLECTRICITAT

Bartomeu Ferrà, 4 - Telèfon 21 42 55 - PALMA DE MALLORCA

G. Alomar a El Caire

Saps que he arribat a pensar que és **ell** qui em desbarata el lloro?

—Doncs, no hi pensis.

—Però hi pens. I que han de dir els veinats?

—Deixa anar els veinats.

—És la vergonya de la família. Un animalet que quan arribà sabia el Parenostre... Obdúlia està fora corda. Diu que no reconeixerà mai Biel com a nebot. I els Barbarins igual. Ja saps que el pare de Biel era una santa persona, d'una família de papes i de prínceps.

—Jo tenia entès que la princesa Barberini per Nadal sempre li posa un **Christmas**, replicà la meua mare.

—Perquè viu a Roma, estimada. Si visqués aquí no se'l miraria de cara. A més, no crec que dins la família Barberini hi hagi hagut papes.

Encara que la tia Margarida de Tofla no s'ho cregués, els Barbarins de Mallorca descendien de la mateixa branca que donà a l'Església el Papa Urbà VIII, i Gabriel Alomar i Villalonga era tot un cavaller, culte, educat, incapaç d'ensenyar indecències al pobre lloret de la tia Margarida, però la Història s'escriu de vegades segons l'humor de l'historiador. La bona societat de l'illa (tot concedint a Alomar el títol de savi, perquè la saviesa per a ella no significava gran cosa) li havia tancat les portes i el considerava un **eesquerrà** perillós. Era més aviat un burgès liberal, culte, germà —en ple segle XX— dels girondins, més acostat a Roland i al benemèrit Malesherbes que als extremistes com Marat o Robespierre. Res de jacobí, res de Terror. Amor a les lletres, que coneixia a fons, i a les arts; bon poeta dins l'escola neoclàssica que en diríem parnassiana; casat per l'Església, supòs que per cortesia i per donar exemple de

transigència; pare de molts de fills, tots batejats, per la mateixa raó; amic de capellans molt dignes, alguns de tant de prestigi com el canonge Espases, amb els quals mantenia tertúlies en certa llibreria de la Plaça de Cort; habitant un casal gòtic, avui convertit en **apartamentos** dels quals s'ha suprimit per motius funcionals —vull dir: econòmics— el deliciós jardí pagès i el sol i el silenci, conservant i accentuant, això sí, l'estil gòtic més gòtic que abans... En suma, un **pastiche** digne, al cap i a la fi, i en certa manera símbol de l'escriptor que l'habità: segons uns, un demagog; segons altres, un cavaller.

Aquesta ambivalència es manifestà en l'adveniment de la Segona República espanyola, al banquet que li donaren al **Grand Hôtel**; un edifici **belle époque** avui també espatllat per motius funcionals. Pot dir-se que hi acudiren els estaments de totes les castes socials, uns perquè eren avançats i altres perquè eren amics o parents. Jo hi vaig anar com a parent, perquè els meus pares havien mort feia anys ja i perquè Alomar havia posat un pròleg a la meua primera novel·la, **Mort de Dama**, on es posava en solfa aquella incommensurable dona Obdúlia, que essent veïnada i tia de l'escriptor li havia retirat el salut, tot i reconeixent, com ja he dit, la saviesa.

En aquell banquet, on don Antoni Pou li demanà una besada fraternal, que en digueren **ósculo**, i que fou molt aplaudida, s'esdevengué un accident que hauria pogut ésser catastròfic i que es limità a símbol. Un dels tres monumentals ventiladors elèctrics que refrescaven el saló **es** despreguè del sòtil en el moment de més goig, quan tothom, el xampany ajudant, augurava immortalitat a la Segona República, que havia arribat sense sang i que sols havia de sostenir-se un lustre. Dos comensals resultaren ferits, si bé lleugerament. Alguns timorats veren en aquell fet com un presagi, que els brindis feren oblidar tot seguit.

He dit que l'intel·lectualisme de Gabriel Alomar, tan Revolució Francesa —o burgesa— d'abans del Terror, recordava la filosofia de Malesherbes i del matrimoni Roland, benemèrits i filantròpics personatges que acabaren tanmateix guillotinat. Bé, el senyor Roland no hi acabà perquè s'escapolí. La senyora sabé morir amb dignitat romana. Gabriel Alomar, més sortat, morí a El Caire de mort natural, però abans fou embaixador de l'Estat Espanyol a Roma i s'hostatjà al palau de la seva cosina (el mot de cosina, heràldicament, és molt ample) la princesa hereva del Papa Urbà VIII que mai no deixà d'enviar-li, que no eren altres els seus deures de princesa, un **Christmas** per a Nadal, cosa que no hauria fet dona Obdúlia Montcada perquè evidentment Roma és més gran en tots els sentits que la Ciutat de Mallorca.

Crec que no em correspon, en aquests records de **temps enrera**, d'anitzar l'obra literària o política d'Alomar, cosa que han fet plomes més idònies que la meua. El lector treurà profit recorrent a Antoni-Lluc Ferrer, autor d'un magnífic estudi publicat dins la col·lecció **Antologia Catalana**, assaig biogràfic i anàlisi de l'obra alomariana que introdueix diversos textos de Gabriel Alomar sota el títol de **El futurisme i altres assaigs**. O bé a alguns articles d'Antoni Serra. Particularment pens que a hores d'ara, més aviat de lluita i de violència, l'obra d'Alomar serà titllada potser de burgesa i no seduirà gaire certa joventut més socialista que liberal. De socialista Alomar no en tenia res i mai no pogué simpatitzar amb la Revolució Russa del 1917, ni menys amb els incendis d'esglésies i convents de la nostra Segona República. Era un home civilitzat, incapaç d'ensenyar grolleries al lloro de la tia Margarida de Tofla i me l'imagin molt bé fent seva la famosa frase d'Ortega davants els extremismes: **No era eso**.

Com ja he dit, i com veurà el lector, jo no intent, en aquest article, fer un estudi crític del meu il·lustre parent, sinó donar testimoni d'una personalitat que m'és grata i que vaig tenir ocasió d'observar de molt a prop.

LLORENÇ VILLALONGA

Panorama d'Art

per «CRÒNICA DE TRES»

GALERIA LLATINA

Aquesta galeria es centra sobre pintura més o menys actual. Sovint, però, la qualitat dels productes exhibits és deficient. No ha aconseguit agrupar un nucli interessant d'artistes mallorquins que haurien pogut vitalitzar-la. Entre les últimes exposicions ens han semblat d'interés les pintures geomètriques de Xavier Calvo —presentat per Vicent Aguilera Cerni—; els gravats d'Eduard Mira, inserits dins un superrealisme expressionista; i, en fi, les obres de Pasqual di Bianco, molt marcades per les tècniques del muralisme... Malgrat tot, la tònica dominant la donen, dissortadament, obres d'escassa validesa artística.

LLIBRERIA TOUS

La Llibreria Tous, molt encertadament, ens ofereix tant les mostres més recents del jove art de Mallorca, com retrospectives de gran interès. La manca, vergonyosa, d'un Museu d'Art a Mallorca fa que aquesta presència esporàdica de la nostra pintura d'antany sia, de fet, l'única forma de conèixer-la i valorar-la com cal. A la Llibreria Tous hi hem vist obres de Agustí Buades i Frau, Cristòfor Pizà i Ensenyat, Antoni Gelabert, Jaume Juan... Es a dir, artistes de tendències diverses que van des del retratisme acadèmic, fins al Noucentisme passant per les formes modernistes. Ara ha estat una acurada mostra dels paisatges de Joan O'Neill i Rossinyol (Ciutat de Mallorca, 1829-1907), home allunyat de l'escenografia artificiosa dels romàntics que s'acará amb els paisatges de Mallorca imbuït per l'idealisme dels mestres flamencs i italians. En el seu *Tratado de paisaje* (1862) rebutja de forma explícita el paisatgisme francès que s'imposaria a l'illa amb el triomf de les formes del realisme. El *Tratado de paisaje* és un llibre important, que caldrà reeditar precedit d'un estudi que ens doni a conèixer el seu abast dins els artistes mallorquins de l'època. En el catàleg ha estat reproduït un fragment d'aquest llibre i hi figuren, a més, dos treballs. Un de Lluís Ripoll: **O'Neill y su «Tratado de paisaje»**; i l'altre

d'Antoni Serra: **Per a un esbós de biografia**. Certament, les activitats de la Llibreria Tous són, en aquest sentit, d'una responsabilitat acurada i atenta que s'ha sabut plantejar i resoldre de forma positiva el buit i la desconexió del nostre art de temps enrera.

DOS PINTORS JOVES

A la Casa de Cultura de la Caixa de Pensions (Pollença), del 21 al 29 de juliol, han exposat dos joves pintors mallorquins. N'oferim una notícia biogràfica i una valoració de la seva aportació a les nostres arts plàstiques.

PERE-MIQUEL GELABERT I BATLE.

—(Inca, 1953). Fill d'un advocat. Cursa estudis de Dret. Formació artística autodidacta. Algunes lectures de teoria de l'art: Cesáreo Rodríguez-Aguilera, Antoni Tàpies... escassament sistematitzades. L'exposició presentava grans vacil·lacions temàtiques i estilístiques que feien palesa la immaduresa conceptual i formal de l'artista. D'una banda un naturalisme més o menys disfressat i absolutament fòsil, visible a dos **Autoretrats**. Després, un figurativisme barroc i miniaturista **Els jugadors, Dona cosint a màquina, Síndics**... — més interessant com a virtuosisme tècnic que com a densitat poètica. Alguna mostra expressionista, molt dins la línia d'un Carles Mensa, a **No vull mirar-ho**; o d'hiperrealisme, a **Tres personatges**. Ara bé, la part més personal i reeixida de l'art de Pere M. Gelabert es troba dins l'informalisme. Unes tumultuoses i dinàmiques —**Hèrcules i la Via Làctea, El melenut fill de Tetis**— o bé d'una senzillesa densa —**El signe de la vida**— omplen aquest vessant expressiu de l'artista que, a vegades, troba el punt de partença dins el món de la mitologia grecoromana, que ell admira per la seva fantasia imaginativa.

Un artista jove, un tant desorientat però amb alguna realització positiva. Cal que aprofundeixi en algun dels estils que coexistien a l'exposició ressenyada. Seria un suïcidi continuar saltant d'un camí a l'altre i, a la fi,

adonar-se que hom no n'ha recorregut cap fins a la meta.

JOAN PALOU I GONZALEZ.—(Ciutat de Mallorca, 1953). Fill d'un militar i comerciant. Inicià estudis de Filosofia i Lletres. Començà a dibuixar cap al 1965 i el seu aprenentatge de l'art ha estat sempre autodidacte. Ha exposat a la Galeria Llatina, a l'Expoart de Barcelona i al Club Pollença. Admira els autors de l'abstracció geomètrica, sobretot Victor Vasarely, però el seu art té poc a veure amb l'art cinètic i mecanitzat: més aviat un sentit màgic, un regust per les forces elementals s'hi imposa. Els seus quadres, de fons sovint monocroms, presenten unes figures estranyes i desproveïdes de tota referència naturalista. És un llenguatge a part de la realitat externa, vàlid per ell mateix, però poètic, dens i treballadíssim. Recordem que Joan Palou és autor de **poemes** —fins ara inèdits— d'un superrealisme absolut. L'obra serà, doncs, un idioma únic i intransferible. Posar títol a un d'aquests quadres és una labor estúpida i convencional: per això l'artista començà posant-hi rètols volgutament atrabiliaris i desconcertants. Emperò, a fi de no distanciar massa l'espectador de l'obra, ara ha passat a posar-hi unes denominacions funcionalistes i descriptives: **Forma en espiral tirant-se cap endavant, Ball sobre esferes cap a l'esquerra**... Pintura de moviments primaris i viscerals amb reminiscències d'un organicisme elemental —diagonals, vols, globus, espirals, rotacions, esfermatozous, fal·lus...— però sempre utilitzant un colorisme encès i viu, com aquella joia sorprenent que sols trobam en l'art de les tribus més recòndites i que, a més, sap incorporar a aquestes formes espermatozoidals alguns elements de la nostra societat de consum —segells, etiquetes, banderes...— per subratllar l'irracionalitat i la poesia primària enmig de les coses aparantment més personals.

Una formidable lliçó imaginativa; un llenguatge propi i intransferible; un sentit poètic dels estats pre-intel·lectuals i onírics formen part del missatge d'un dels nostres millors pintors joves.

LLIBRES:

Una història de la pintura a Mallorca?

per «CRÒNICA DE TRES»

Mallorca fou una societat precapitalista fins temps molt recents i, per tant, no pogué desenvolupar unes formes de cultura que assimilassin els grans corrents artístics mundials de l'hora. Quan a França triomfaven els impressionistes, aquí seguïem adscrits a un desfasat realisme idealista; quan les avantguardes somovien els fonaments de l'estètica burgesa per tot arreu d'Europa, a Mallorca s'havia fet norma un postimpressionisme superficial; etc. A aquest endarreriment hom hi pot afegir encara la manca gairebé absoluta d'una investigació crítica de les nostres arts plàstiques que —si s'hagués produït— hauria portat a terme la denúncia sistemàtica dels estils fossilitzats i sensibilitzat el públic envers els nous corrents. Però dins la Mallorca de l'avantguerra l'estudi de l'art restava sovint en mans d'erudits locals, amb mètodes anacrònics d'interpretació —simples acumulacions de dades— i sense una premsa especialitzada i unes edicions que donassin a aquests treballs la ressonància adient. La crítica d'art es movia a nivell de gasetilla periodística, sense exigències ni pretensions, amb enfocaments superficials i, gairebé sempre, reaccionaris. Enfront de la cultura autòctona, la crítica plàstica no veia la seva labor situada dins la construcció d'un edifici cultural català. Per això caigué sovint en l'alienació provincial i sucursalista. A principis dels anys vint, la crítica d'art traduïa puntualment els diversos corrents culturals que confluïen sobre la nostra illa. En primer lloc la supervivència acadèmi-

ca, representada per Pere J. Barceló, Joan Bauçà, Josep M. Vives, etc. Després el Modernisme en plena decadència, simbolitzat per la figura de Miquel Sarmiento i Salom, mort en 1926. L'estètica del Noucentisme era defensada pels germans Miquel i Bartomeu Ferrà. Finalment, l'avantguarda que havia trobat un grup de joves inquietos disposats a defensar-la malgrat les burles provincianes: Joan Alomar, Miquel A. Colomar i Ernest M. Dethorey. Aquests darrers militaren sense excepció dins l'esquerra i foren decidivament orientats per Gabriel Alomar. La guerra civil significa per tots ells la desfeta i esdevingueren —amb el silenci, la desorientació o l'exili— uns **outsiders** dins el nostre engranatge cultural. Això fins al punt que havien estat absolutament oblidats fins ara mateix i només una ullada crítica sobre aquella època ens pot adonar de l'abast de la seva labor. Després de la guerra la nostra crítica plàstica caigué en mans d'un conformisme ultrancer que ha influït molt negativament sobre la formació del públic. Són molt comptats els crítics que han treballat amb responsabilitat i no participat d'aquesta deformació del poble que, en teoria, havien d'educar i orientar. Avui, la presència d'alguns joves sembla iniciar un camí innovador i polèmic enfront dels apologistes de les estètiques momificades.

Només l'extremada penúria d'estudis seriosos sobre el nostre art modern, juntament amb el paupèrrim nivell de la nostra crítica plàstica, ens poden explicar el sorgiment i el ressò triomfal d'un llibre mediocre: **La pintura contemporànea en Mallorca (Del Impresionismo a nuestros días)** (1). Sabater ha intentat donar-hi una notícia dels pintors mallorquins —i dels forans que han passat per l'illa— situant-los dins els corrents artístics internacionals. No informació erudita, sinó un judici crític de l'aportació de cada un d'ells al món de l'art modern. Però, com veurem, el llibre roman sovint en una confusa i superficial barreja de noms i tòpics amb nombroses inexactituds.

Els succesius moviments que marquen la dinàmica de l'art modern són explicats per Sabater mitjançant un formalisme idealista ja anacrònic, mai per unes condicions socials i històriques. Segons aquest historiador, els estils neixen, es desenvolupen i moren en una mena de nebulosa esotèrica anomenada Mallorca. Establert aquest idealisme explicatiu, l'autor comença a escampar tòpics a balquena. Detallar-los seria d'una reiteració enfadada. Remarquem els més destacats. En primer lloc: la cançoneta del gran paisatge de Mallorca, proveït de singular bellesa i formes equilibrades. I davant tanta formosura —ai las!— que faran els nostres pobres pintors sinó veure's empesos per una força telúrica a fer paisatgisme a balquena! No hi haurà antídote possible contra tan

greu epidèmia? Doncs, no. «Ni las modas ni los ismos pueden acabar con este paisaje», escriu Sabater. Record que els crítics de l'avantguerra estavem del tot convençuts de la força del nostre paisatge i pensaven que el pintor té com a missió essencial reproduir-lo fidelment. Ho proclamà, a principis de 1921, l'acadèmic Pere J. Barceló per atacar una exposició de pintures ultraiques de Manuel Fernández y Peña. El fet motivà unes agudes ironies de Jorge L. Borges, resident a l'illa aleshores. (2) En comptes d'explicacions crítiques, Sabater, es conforma amb els tòpics. Així quan afirma, sense matisar, que Antoni Ribas i Oliver (1845-1911), «cronològica y espiritualmente es el primer paisajista mallorquín». Tenc entès que —abans que A. Ribas— Joan O'Neill i Rosinyol (1829-1907), es dedicà a aquest gènere i, fins i tot, n'establí les normes en un interessant **Tratado de paisaje** (1862). O no és així la cosa?

Bé, el paisatge va creixent dins el llibre de Sabater i esdevé una mena d'entelèquia per explicar moviments i artistes. «La disposición natural de nuestro paisaje y la luz que lo inunda por completo, tenían forzosamente que hacer de Mallorca un centro vital para la experiencia impresionista». Bé, i ens demanam: amb tantes condicions favorables, perquè l'Impressionisme no nasqué a Mallorca en lloc d'aparèixer a les boiroses riberes del Sena? I «la belleza de nuestro paisaje» servirà també de comodí per explicar la «persistencia del realismo» dins la nostra pintura. I en èpoques anteriors, hom pensa que els nostres pintors havien d'ésser miops que no s'haguessin donat de tanta bellesa com els voltava. Per què no reflexionar sobre el fet que la cultura és un **fenomen social**, amb unes arrels concretes i definibles? Com és possible no veure que l'immobilisme social i polític havia de portar a una visió idealitzada ensucrada i falsa d'una ruralia miserable i conflictiva? Els crítics identificats amb l'avantguardisme —abans de la guerra— foren homes d'esquerra i s'oposaren als paisatges de xocolata com a mixtificació alienant d'una realitat força diferent i tràgica. Són els noms de Joan Alomar, Miquel A. Colomar i Ernest M. Dethorey. Tengueren com a tribuna el diari liberal de Mallorca: «El Día» i també els primers moments de «La Nostra Terra». Els reaccionaris i acadèmics s'aferraven al paisatgisme embafós i embrutidor: Pere J. Barceló, Joan Bauçà, Josep M. Tous i Maroto, Josep M. Vives... Una de les figures més significatives d'aquest integrisme ideològic i plàstic, Gabriel Cortès, arribà a pronunciar aquesta frase increïble: «Fins ara —almenys que nosaltres sapiguem— es valora molt més la pintura plàcida i quieta d'En Millet que la d'En Picasso, mala d'entendre, per no dir inintel·ligible» (3). Què hi ha darrera la pervivència del paisatgisme degenerat del

nostre art? La resposta és fàcil: reaccionarisme, engany i mediocritat.

Del tòpic paisatgístic passam al tòpic mediterrani. Una misteriosa «constante mediterrànea» serveix per explicar un «equilibrio de formas» d'uns pintors que, en alguns casos, podrien ésser inclosos dins el Noucentisme. Abans de la publicació de **La pintura en Mallorca...**, Alexandre Cirici establí els fonaments de la plàstica noucentista a **L'art català contemporani** (1970). Per què el senyor Sabater no s'ha molestat en assimilar alguns conceptes sobre la qüestió, en comptes de caure en inefables llocs comuns?

Les incoherències de mètode són abundoses en l'obra de Sabater. D'una banda la trobam estructurada sobre conceptes estilístics: **Primeras manifestaciones impresionistas, Ultimos brotes del realismo**, etc. I de sobte passam a classificacions temàtiques: **El paisajismo como tema y como escuela**. I més enllà apareix el criteri cronològic a **Una generació transmisora de valores**, on, per cert, hi apareixen impressionistes com Narcís Puget, acadèmics com Manuel Ramírez, noucentistes com Bartomeu Ferrà... L'anarquia de l'obra de Sabater arriba a entebanar el lector, perdut en un ball de noms, tendències i embulls metodològics.

La confusió puja de to en el capítol dedicat als centres artístics i la crítica. D'una banda trobam una enumeració de centres amb obliats importants, referits a l'avantguerra, com són: Galeries Mallorquines, Salonet Mateu, Sol y Sombra, etc. En la relació dels crítics d'art hi ha errades —Ernest M. Dethorey hi apareix sota el nom de Robert— i obliats majúsculs: Pere J. Barceló, figura màxima de l'academicisme; Miquel Sarmiento i Salom, crític modernista; Joan Alomar i Cifre, apòlogista de l'avantguarda; i altres de menys interès: Bartomeu Bauçà, Josep M. Vives...

Arribant als temps actuals, veim la persistència d'un ensucrat paisatgisme explicada per «la atracció que el paisaje ejerce sobre los pintores mallorquines». Quan en realitat els mediocres autors dedicats a aquest quefer: N. Fortesa, F. Gaita, etc. són fruit d'una situació socio-històrica molt clara. Una burgesia analfabeta i conformista demana productes **kistch** per decorar els seus pisos i xalets. Aquesta pseudo-pintura els forneix menjar abundós i sense problemes. El fet explica també la tardana arribada de l'avantguardisme i la seva marginalitat, palesa encara avui, s'entenen per la mateixa situació.

La pintura contemporànea en Mallorca és un catàleg incomplet, desordenat i confús de les activitats artístiques a la nostra illa en els temps moderns. Manquen monografies, manca un buidatge a fons de la premsa, manca una labor de catalogar obres i remoure papers vells abans que sia

possible una síntesi vàlida. Sabater no és, certament, un historiador: en aquest llibre no hi ha una dialèctica vàlida entre la cultura i la societat que la fa possible. El problema és decantat amb quatre tòpics infantils. La jerarquització dels autors relacionats és d'una absurditat total, gairabé grotesca. Un dels nostres millors pintors d'ara, Jaume Mercant i Melis, és definit com a «simple decoración» i despatxat amb nou línies. En contrast, el matusser Federico Molina —«una paleta maravillosa» (sic)— disposa de... vint-i-vuit ratlles! També els noms equivocats, incomplets, les errades en dates i llocs de naixença i defunció són persistents i fan l'obra de consulta arriscada. La il·lustració és demencial: hi manquen alguns dels noms clau del nostre art (Antoni Gelabert, Miquel Brunet, Jaume Mercant...) i s'hi troben figures de baix nivell com T. Fiol, A. Calvo Carrión, F. Terrassa, etc. Les il·lustracions en color —una forma de jerarquitzar de cara als lectors— corresponen a insignificàncies com N. Fortesa, M. Mandílego... La portada, una nota folkloritzant de J. Coll-Bardolet anuncia clarament el concepte endolcit i acrític que sosté la febla labor de Sabater.

Llibre atropellat, confús i poc útil, **La pintura contemporànea en Mallorca** és una mostra lamentable del nivell assolit per la nostra investigació pictòrica. Cal historiar seriosament la nostra pintura... Aquesta és la constatació final en acabar la difícil lectura d'aquesta obra anàrquica i indigesta, aplec de dades incertes i de tòpics llampants, feta amb tota la bona voluntat que es vulgui.

NOTES

(1) Gaspar Sabater: *La pintura contemporànea en Mallorca (Del impresionismo a nuestros días*, Ediciones Cort (Palma de Mallorca, 1972).

(2) Jorge L. Borges: *Contracrítica*, «La Última Hora» (20.I. 1921).

(3) Gabriel Cortès: *Fulles d'estiu. De ruralia*, «Correo de Mallorca» (29.VIII. 1929).

«Crònica de Tres»
és una lluita en
favor d'un art crític
i actual contra el
kitsch vulgar

Rosa dels vents

DE MALLORCA

25 anys de la
Capella Oratoriana

per J. CORBERA

El passat mes d'abril, la **Capella Oratoriana** de Ciutat va celebrar, amb tota brillantor, les Noces d'Argent de la seva fundació. Durant vint-i-cinc anys ha duit a terme una importantíssima labor: la difusió de l'art musical per tots els indrets de l'illa —arribant fins a Barcelona i Madrid—, fent que per tots els llocs que ha visitat s'acrexís, si ja existia, l'amor per la música; o s'iniciàs amb forta arrel, si era que encara no havia estat descoberta.

El naixement de la **Capella Oratoriana** s'esdevengué en tal forma anecdòtica, que sempre es recordarà quan se'n festegi qualsevol feliç succés. El P. Bartomeu Reynés, per la Setmana Santa de 1947, va instar el Mtre. Antoni Esteva perquè organitzàs un grup de cantadors per a les funcions litúrgiques d'aquells dies a Sant Felip Neri. La cosa va sortir tan bé, que tots els que hi havien pres part decidiren, sota el lema: **A Déu per la música**, continuar l'empresa, quedant l'agrupació com una nova entitat dins la Congregació de l'Oratori.

Així fou com va sorgir la nostra **Capella**. De llavors ençà ha passat tot un quart de segle, però la seva tasca no ha sofert cap mena de desgast, no ha romàs «passada de moda», com sens dubte hauria pogut succeir si els seus components no s'haguessin sabut adaptar als nous moviments artístics i a les noves orientacions de la litúrgia. No va ser aquest el cas, no, sinó que tant els successius directores —D. Antoni Esteva (q. e. p. d.), primer; el Mtre. Llorenç Galmés, després; i, finalment, l'actual Mtre. Miquel Miró— com la resta de cantors des de la primera fins a la més recent generació, han estat capaços d'a-

nar-se emmotlant a les renovadores tendències musicals eixides en el transcurs dels anys i a les modernes manifestacions de la litúrgia catòlica. Tot això sense abandonar aquelles formes clàssiques i perennes que, per ço mateix, sempre perviuran dins el discórrer litúrgico-musical; ni sense modificar l'estil peculiar que al llarg de tant de temps li ha estat característic. I de tal manera, i en constant auge, la **Capella Oratoriana** ha pas-sejat dignament el seu lema per nombroses contrades de Mallorca, per la Ciutat Comtal i per la capital d'Espanya; ha gravat discos, amb dues edicions de la Sibilla; i, sobretot, ha donat, amb el seu cant excels, lloan-ça a Déu en les grans solemnitats religioses, periòdiques o no, en què ha participat.

Però els mèrits així acumulats se'ns fan més grossos quan pensam que el nucli fonamental de la **Capella** han estat, des dels inicis, els nins, les veus infantils. Aconseguir que una vintena o trentena d'al.lots de vuit a tretze o catorze anys s'ajuntin i s'acoplin perfectament i formin una massa coral de tal categoria no és fàcil labor, certament. Doncs així ha ocorregut durant tot aquest llarg període, i sempre amb la preocupació d'anar afegint nous elements al cor per a substituir els que canviaven la veu i es veien impossibilitats per a seguir cantant, motivant un ininterromput esforç de reacoplament dels entrants amb els «veterans».

Complir aqueixa tasca requeria la dedicació exhaustiva de qualcú que sentís en el fons de la seva ànima l'amor per la música i la importància del que estava fent. Qui ha reunit dites condicions ha estat Don Josep Vidal Calatayud; **Don Pep**, senzillament, entre els que formam la Capella. Des del començament, **Don Pep** ha ven-gut a ésser el motor, l'eix imprescindible de l'agrupació, encarregant-se que mai no flaquejàs ni li mancàs l'esperit de sacrifici necessari per a mantenir actiu qualsevol grup d'aquest tipus. I a la vista tenim els resultats. Que Déu ens el conservi molt de temps!

Per a commemorar, doncs, tan go-jós esdeveniment —vint-i-cinc anys servint Déu «per la música»,—, d'altres assenyalades corals mallorquines volgueren oferir la seva col.laboració, i se celebrà d'aqueixa manera a l'es-glésia de Sant Felip Neri un petit cicle de concerts, prologat el diumenge anterior per la vestició dels nous nins cantadors, en el qual intervingueren els **Nins Cantors** del Col.legi Sant Francesc; els **Antics Cantors**, també de Sant Francesc; la **Coral Femenina** de Lluçmajor, única de tal classe existent a Mallorca; la **Coral Polifònica** de Bunyola; la **Capella Mallorquina**; i, finalment, la **Capella Oratoriana**; dirigites respectivament per Fr. Antoni Riera (T. O. R.), P. Francesc Batle (T. O. R.), Mtre. Miquel Janer, Mtre.

Jaume Conti, Mtre. Bernat Julià i Mtre. Miquel Miró. A les audicions, realitzades els dies 9 a 12 del (prop) passat mes d'abril, com ja he dit abans, hi assistí un nombrós públic, que aplaudí merescudament les magnífiques intervencions de les anomenades corals. L'últim dia, a l'entremig, després de l'actuació de la **Capella Mallorquina** i precedint la de la **Capella Oratoriana**, fou retut un homenatge a Don Josep Vidal, que ben guanyat se'l tenia, donant-se lectura a telegrams i cartes de felicitació i adhesió als actes que s'havien rebut de diversos punts d'Espanya.

No s'hauria pogut triar res millor per a festejar les Noces d'Argent d'una agrupació musical: mitjançant una sèrie d'audicions a càrrec de les més prestigioses masses corals mallorquines, dant un exemple de la germanor existent entre totes. Casi res!

Desitgem que, igualment com la **Capella Oratoriana** ha pogut ja complir 25 d'existència, en pugui complir altres tants, amb l'ajut de Déu, i que tots els altres de bell nou s'hi puguin unir per a tornar-ho commemorar.

Que així sia.

D'EIVISSA

La revolució de Crist arriba a Eivissa

(Foto: R. Velasco)

per Marià PLANELLS I CARDONA

Quan a l'estudi dels darrers moviments socials hi ha fenòmens comitants, es fa bastant difícil treure'n conclusions clares i precises. L'aparició del hippy —a la Convenció Democràtica de Xicago, 1968, principalment— va fer canviar o, almenys, influí en les estructures del hippisme que ja semblaven fortament arrelades a dintre unes regles socials. Després de l'anomenat 68 el panorama hippy ha sofert un significatiu canvi en el seu desenvolupament, com pot haver estat una progressiva desintegració dels seus membres més importants, o/i una constant politització de molts d'ells. És el que s'ha convingut en anomenar la **New Left**, la nova esquerra americana, que, fins i tot, va jugar un paper espectacular

a les passades eleccions de Miami Beach.

La societat americana està poderosament expressada entorn d'un cúmul de valors i actituds que fermen i condicionen els homes al **Sistema**. Xarxa dinàmica, de totes formes, que crea una sèrie de tensions internes i conflictes socials que agafen forma de moviment o d'individualitats neurotizades per unes condicions vitals quasi infrahumanes.

Aquesta introducció es fa necessària per presentar un nou grup de moviment que acaba d'entrar en joc a dintre d'aquestes manifestacions de la joventut americana (més) i europea (relativament). Es tracta del Moviment de Jesucrist, **Jesus-Christ Revolution**, com diuen ells.

La força i l'exotisme del món **underground** roman, per un moment, oblidada, per donar pas a uns altres principis quasi oposats. Oposats, almenys, als **sit-ins**, **love-ins**, **acid-rock**, als **light-shows** i a les experiències psicodèliques amb LSD de Timothy Leary i a moltes altres coses que han caracteritzat la contracultura durant molt de temps.

Sembla que aquesta vella llei física assagi i actui fortament, també, damunt els moviments socials. Si en una situació estable determinada han entrat altres elements en conflicte —els hippies—, pareix que de l'acció d'aquests darrers es desprengui una reacció que torna a rascar la societat estructurada i consumista capitalista.

El cert és que els **Children of God** no tenen quasi cap punt d'incidència sobre els altres moviments socials (beatnicks, freaks, hippies, yippies, etc.); encara que aquí traurem freqüentment punts comparatius amb l'ideal hippy, ja altament estudiat i teoritzat per molts d'estudiosos.

Però anem per parts, qui són els **Nens de Déu?** quin és el seu origen? M'han donat informacions disperses i dades un poc difuses, però molts coincideixen a donar-los el seu origen a una petita població de Califòrnia: Huntington Beach. Encara que donar un lloc concret de naixement sia un poc absurd, senzillament, perquè Moisès, el seu cabdill o líder és un viatjant empedreït (**Moses is a world travelling**, et contesten si els demanes per ell) amb una empremta cultural de molt diferents, procedències. Qui sap si va ésser al 61 o al 69? Adhuc cal promocionar un nom concret, una data, per allò de la propaganda. Segons això el Moviment va néixer al seixanta-nou a Huntington Beach. Aquí em ve a la memòria la pallassada de la mort del hippy, on simbòlicament es va enterrar el moviment ja fa molts d'anys. **Fins avui hem estat hippies, demà ja no ho serem més...**

Naturalment de Moisès es contenen moltes de coses, totes meravelloses. Sembla que darrerament està al corrent de totes les «seves famílies» establertes a més de quaranta localitats de tot el món. Per correspondència els dona ànims, els aconsella, etc.

Com cap als anys 65 ens va agafar la febre del hippisme, ara l'hem substituït per aquesta altra moda. Podem sentir, diàriament, un munt d'allusions a Jesucrist, a la revalorització de l'amor platònic i altres qüestions semblants. De tal manera que mai es sap on comença el bullit que juga amb la impotència de l'home esclafat pels mitjans de comunicació, a l'autèntica configuració del moviment esmentat.

El zenit va arribar amb la representació de l'òpera-pop, **Jesus-Christ Superstar** a diferents capitals europees simultàniament. Va ésser una de les primeres i més grans explosions.

Ja a part, es posaren en marxa —encara hi estan— els complicats i monstruosos mecanismes de producció musical en quantitats industrials. Abans es podia portar la samarreta amb la cara de Jimi Hendrix o Marc Bolan. Però ara ja es pot triar entre aquestes i un bellíssim rostre de Jesucrist, semblant als cromos que pengen les monges a les sagristies i rebedors. I mentre la «Melody Maker» (1) es recrea comentant la música del bisexual David Bowie, o les eixides terribles d'Alice Cooper, (2) anuncia a la mateixa pàgina discs amb títols tan brillants com **Jesus was a Capricorn** (Jesús era un capricorn), el qual resumeix expressivament la **Jesusmania** actualíssima i perfectament integrada dins l'establishment. Fins i tot el nostre Rafael Martos, més conegut per Raphael, ha grabat el seu número corresponent. El títol: **Le llaman Jesús**.

Per altra banda hi ha el fenomen contrari: quiromància, nigromància, astrologia, màgia, misses negres, aquarelles, culte a Satan etc. Cosa que fa pensar en la presència d'una altra llei física: Tot tendeix a equilibrar-se.

Adhuc el Moviment de Crist està molt lluny d'aquesta pose epidèmica comercialitzada i frívola. El moviment parteix des d'arrels més profundes i senceres. Almenys tenen el **Nou Testament** com a llibre de text, cosa simptomàtica «per se». No es pot parlar amb algun d'ells perquè et surten continuament amb cites bíbliques, demostrant-te una admirable facilitat de retenció memorística, i teologia... a la seva manera. Vull dir que no es conformen amb les accepcions d'interpretació bíblica tradicionals. Ells reinterpreten el Nou Testament, i he de reconèixer que ho fan amb una frescor i ingenuïtat que desconcerta. (3)

Els **Children of God** són sorprenentment vitals i organitzats, en contraposició als hippies que són nihilistes, escèptics, desorganitzats, hedonistes, etc. Els «Nens de Déu» canvien seguit de plaça, amb la guitarra a l'esquena i la melena retallada. Però també són, paradoxalment, **drop-outs** (sortits, caiguts fora) del «sistema», desviacionistes, encara que a llarg termini cerquen un lligam espiritual amb les comunitats cristianes tradicionals, i per suposat, una integració a dintre les estructures. Dic, paradoxalment, perquè, com diu Hall (4) «portar l'etiqueta de desviacionista és acceptar una identitat social que va més enllà de les regles i convencions del sistema», i això els col·loca en l'estranya antítesi integracionisme-desviacionisme. Així doncs, mentre el hippy era un **drop-out** radical que s'enfrontava a la societat apartant-se'n, i la seva tònica dominant era una carència d'ideals concrets i comuns, el **Child of God** fa la seva revolució juntament amb els seus germans, per als seus germans i lluitant per unes metes con-

cretíssimes i amb intenció comunitària-integracionista. El moviment hippy és estar a un món significatiu i amb sentit només per ells, aplicar-se un món fet a la seva mida. La Revolució de Jesucrist no busca l'aplicació immediata d'uns principis individualistes o disgregadors; al contrari, el màxim sentit de la seva obra consisteix en buscar un universalisme ideològic-religiós per aplicar a la societat que ells, temporalment, han abandonat. Volen l'unitat de forces i el mutu servei entre els humans, coses ja conegudes, almenys teòricament.

Actualment, els **Children of God** tenen establertes moltes cases centrals (famílies) per establir unes relacions ràpides i eficaces a on les interaccions de grup i treball siguin sincronitzades, en els possibles dels seus escassos mitjans. La pobresa assumida és una altra de les seves característiques. «Déu proveirà». Demanen almoines i menjar, com fa el hippy.

Aquesta subestructura oberta entre ells, es veu consolidada i propagada mitjançant unes publicacions periòdiques, format diari, amb unes gracioses i caricaturesques il·lustracions que els situa —almenys formalment— dins la variada i complicada **premsa underground**. Texts i il·lustracions que són un clar exponent del seu infantillisme ingenu...

Amb l'observació participant he pogut discernir clares diferències entre els altres grups informalistes de la societat. El hippy dona proves d'una maduresa física i una indiferència contínua, el **child of God** sol ésser molt més jove, menys estafalari en el vestir, més ingenu, amb sortides puerils i de vegades contradictòries. «Torna't senzill com un nen. Ell t'ajudarà», és la primera frase que et diuen. Han retallat visiblement la seva melena i fan ulls d'èxtasi. I no porten barba, senzillament, perquè encara no els en surt, a moltíssims d'ells. Tampoc crec que siguin derivats del hippisme, per moltes altres raons, sobretot de tipus intel·lectual i per les mateixes contradiccions vitals i de principis.

En aquest sentit trobo molt apropiada la teoria de la divisió sectorial de la massa amorfa de la joventut. «El hippy és una força conscient d'avantguarda» ha escrit qualcú. Nosaltres podríem dir que també els seguidors de Crist són una altra resolució conscient d'avantguarda de l'anomenada massa juvenil.

Encara que això sigui un article aproximatiu i general, no puc deixar de fer una mínima referència a la música i l'argot utilitzat. Potser la música sigui una de les traduccions més fidels del sentiment d'un poble, una comunitat o un subgrup social. Els mateixos hippies tiren el seu meravellós himne musical **San Francisco** de Scott McKenzie (**Si vas a San Francisco, posa't flors als cabells, etc.**) o bé, en derivacions posteriors,

la música anarquista i informal de Frank Zappa, per exemple. Després la música hip derivaria cap a altres bandes, dins de complicades recerques musicals.

Passa tot el contrari en la música del moviment de Crist: senzillesa, ingenuïtat, esquemes fàcils, damunt ritmes binaris acompanyats fent palmes. Només canvien les lletres, que conserven la mateixa tonadeta, estil bob-dylanià. Les músiques originals són ouasi totes de **The Young Bloods** grup misteriós que ha compost més de mil nombres d'aquest tipus. Cançons que, si no fos pels textos, es podrien confondre fàcilment amb l'allau alienadora i aborregant de la música industrial de consum majoritari.

«La mayoría de subculturas tienden a dramatizar la brecha entre su propio «mundo» y el mundo de los otros, a través del lenguaje». (5) I el llenguatge dona sempre voltes al mateix tema. Les frases del hippy (la principal de les quals resumeix tota la verdadera filosofia vital del moviment: **turn on, tune-in and drop-out, connecta't, sintonitza't i separa't**) constitueixen un xerruner obtingut eclècticament de la cultura dels negres, del jazz, de les subcultures d'homosexuals i drogadictes, etc. El vocabulari particular emprat pels **Children of God** és més dolç, menys dur. El **taco** sembla que no existeixi entre ells. La majoria del seus mots deriven de la mateixa causa i efecte, d'una norma determinada de vida. Tenguem en compte que no accepten la droga, llevat de les autoritzades com l'alcohol, tabac, cafè, etc., preses en petites quantitats. Encara més, «nosaltres no condemnem el hippy, perquè no sap el

que es fa. Si podem el convertim i l'integram al nostre grup». Així podríem compondre un petit inventari a on tendrien cabuda paraules com **Brother, father, family, Jesus, God, love, together, song, mountains, air, Bible, etc.** Els hippies deien «do your own now», aquests podrien dir «fés el que vulguis, però fés-ho junt amb els teus germans». Com exemple, podem triar una de les seves cançons, titulada, «Ajuntem-nos tots».

**Amor és la cançó que cantam;
amb la por moren alguns,
tu pots veure les muntanyes
cantant, o escoltar els plors dels
àngels.**

**El colom té ales i no cal
saber perquè**

**Va, gent, rieu ara
al vostre germà; ajuntem-nos tots**

i estimem el Nostre

Senyor Jesús, ara mateix!

**Alguns vendran, alguns partiran,
nosaltres, segur, passarem
fins que Aquell que ens va deixar ací
retorni per nosaltres, per sempre.**

**Però ara som un segon
de llum que s'estantissa
damunt l'herba**

**Si escoltes la cançó
que cantam, segurament
ho entendreàs .(6)**

Els hippies han fracassat en els seus intents de creació de paradisos artificials amb al·lucinògens, llums i misticisme orientalista. El perquè no cal analitzar-lo. És evident en una

cosa i en l'altra. Això no vol dir que el hippy hagi mort, tal com ens volen fer creure. A pesar de tot jo no ho crec, ni molt menys. Vist des d'una altra perspectiva el hippy va morir quan va ésser agafat pels mitjans de comunicació de masses, com va dir no sé qui.

Ara la Revolució de Jesucrist creix amb uns avantatges gegantins: l'obertura del camí pels militants precedents. Per altra part, les escasses interferències amb la força pública els faciliten molt la seva labor. El seu èxit o fracàs depèn de com prediquin... i del que prediquen.

NOTES

(1) Popular revista anglesa, especialitzada en música pop.

(2) Cantants anglesos, inclosos en el que s'anomena *Gay Power* (Poder de l'home). Bowie declara públicament que és bisexual i Alice Cooper, encara que tingui nom de dona —hi juga com a reclam publicitari— és home i mata gallines a dalt l'escenari i actua amb serps enrotllades al coll.

(3) Normalment, interpreten, o millor, llegeixen el Nou Testament quasi literalment.

(4) STUART HALL, *Los hippies: Una contra-cultura*, Cuadernos Anagrama, Ed. Anagrama (Barcelona, 1970).

(5) Stuart Hall. Op. Cit.

(6) Traduït lliurement de l'anglès. Fragment de *Everybody get together*.

TrOssOs

(Dibuix M. MORELL)

Un conte de CARLES HERNÁNDEZ

Aquella tarda, estava assegut com qualsevol altra, persistint en mi aquella cosa atraient, potser d'una patologia ara de moda, no record ben bé, sense noció ni espai, assegut en un puf d'espert en el meu refugi: la terrassa. Jo, per ventura blanquejador d'alguna bimbolla de penúria, amb el magí volent imitar el pèndul d'un rovellat rellotge aristocràtic, amb allò que un té i no vol, amb el record irremissible d'aquell que dins el túnel cilíndric del meu passat va ésser el meu conservador amor, aquell que no em deixa mitigar ni la aparença, ni la figura; com amb allò altre que una vegada abstret no es dissol; pensava, sense gràcia ni mofa, potser... en màquines, o paus minúscules adornades d'espectres, potser... paraules, bah, coses arcaiques, i què? Albirava ombres de moviments, llums polsoses, verdors i cels, paisatges no me'n faltaven com tampoc em faltava el refugi d'alguns, potser elegits, no ho sé, dic alguns i no molts. Serà un prodigi? El plaer=virtut? El soliloqui.

Amb les anques aferrades al puf, la mirada fixa i els braços laxos, mormolava sobre la tristesa que no es veu i calors que no es volen acariciar, i del destí de cards d'un amor desesperat; d'allò, que després d'haver-lo creat, sense voler-lo prolongar està incrustant gotes roges, tempestes i fallidures en el nostre camí, embrutint-nos, allà, on vibra la consciència i dignitat de l'ésser: la destrucció.

El seu jo, qui sap quants més n'hi havia en aquell efímer paradís d'espera, angoixa i desig? Cercava una subsistència, volent oblidar-me d'aquell espurnejant amor i odi que em perseguia, idealitzant l'eina d'un obcecat científic que crea,

explora i espenya, que estima i crucifica, que implora i no perdona. Lexicologies de: neurones, rates, píndoles! El meu cos relaxat va deixar que la meva mà nedés en l'espai cercant un botó i com si es difuminàs el panorama, es va encendre sota una lampara en forma d'eclipse, un focus de llum roja que em va mostrar el tassó cònic de vidre morat del qual anteriorment havia absorbit nou glops de whisky amb una circumstància de llimona i un quadre de gel; també vaig observar manades d'aigua desfent-se en gotes, algunes ja separades que inundaven part de les rajoles, color verd niu. La policromia s'anava estenent induïnt-me cap una hipnòtica i també propera buidor. Però el record d'aquella nina no se n'anava, persistia i em punxava, maleïa la vegada aquella que sense causa, jo i ella... No li importava, li agradaven els cotxes de luxe i a mi la demografia de l'ànima.

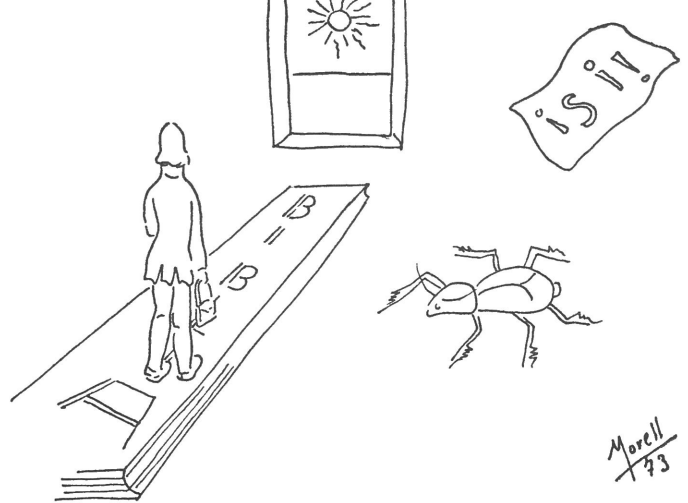
La nit començava i la lluna perfilava ombres d'arceda, voluminosos gerros i llunyanies d'espines; vaig començar a contemplar les gotes d'aigua que reverberaven sota el focus roig de la terrassa i s'escampaven mirant-me, deixant afables figures en forma de roses implorant vent, circumscrites damunt el trespol com si volguessin entrar dins l'ambivalència d'un naturalisme revestit d'artificialitat. Estridentment i a una velocitat tenaç va cruixir un motor, el sotrac va desviar aquelles roses d'aigua i unes metzina-des bombetes voltades de fanàtiques pupil·les feriren els meus ulls, com si gaudissin contra el meu aprensiu rostret; vaig tenir un moment de rebel·lia sobre aquella entitat

nocturna que cegava els meus ulls. El renou del claxon com d'un gemec em tornà recordar els crits intrínsecs de la que va ésser meva. Una altra vegada sol, focus, tassó i tristesa i silenci absolut. Vaig tornar fixar els ulls en les gotes configurades amb despulles de roses, deixant la metafísica d'una cristal·lina ratlla, formes nues i eròtiques com aquella prostituta de la darrera vegada. Naturalesa=pudor? Record=tedi? Serà verge el plaer del sexe?

Removia el tassó de l'whisky, sense adonarme'n vaig escampar-ne un glop que va xocar amb el trespol convertint-se en molts fils que corrien intrèpids fins a gosar desfigurar aquelles mortalles de roses. Amb aire vacil·lant i espectador de primera butaca vaig observar la corrupció de l'aigua. L'aroma d'aquell diàleg de líquids i el resplendor del focus va exhortar que entrassin ramats d'insectes que deixaren de fornicar i començaren a revoltejar contorsionant les ales i creant una dansa espontània entorn de la llum roja. El meu ésser s'esvaïa observant l'espectacle d'aquells éssers diminuts que anaven caient cremats al posar-se sobre el color atraient de la bombeta, formant una taca negra.

Al cap d'una estona vaig despertar de la meva somnolència i vaig mirar cap al cel, buit el pensament, fins que, de sobte, un punt lluminós va sorgir amb fúria i després ja vaig albirar un ocellot de metall que desafiava el silenci amb una onada de neurastènia. Una altra vegada renou i reflexes. L'avió anava escopint eteris dibuixos que em feien recordar aquella falda que ella solia dur, curta i fonada, les seves cames rectes, cabells desfets, pits harmoniosos, i el seu contornejar-se... Besades de fam (a les botigues es venia a duro el pa negre de postguerra).

L'ocellot havia desaparegut, una altra vegada el silenci. Com una de tantes tardes les meves mans cobrien el meu rostre tractant d'eludir possibles ràfagues de llums bronzinant d'un bru sintètic a rosats núvols, invocant el medium del perdó, volent trobar una Bíblia per a tractar de comprendre els fenòmens i les circumstàncies de l'ésser, home, autòmat.

De sobte vaig sentir el ring de la funcional porta. Desitjós d'alguna novetat vaig anar a obrir de pressa i va ésser el carter el qual em va fer entrega d'una carta. Vaig agafar-la i em vaig relaxar en un sofà triangular que cobria tota una paret. Com si flotàs dins el món d'aquella habitació degut a l'whisky i els records, vaig veure que la calligrafia del sobre m'era coneguda i deixava entreveure ímpetus de persona abatuda i sensual. Vaig obrir-lo i com un reflex vaig quedarme atònit de veure que era d'ella, la que constantment guaitava per la finestra del meu intel·lecte i cobria la grisor de la substància gronxant-se amb sarcàstic rostre. Em deia, que volia tornar a mi, cansada de tot, del món de llumenàries que havia escollit lluint-se dalt el pòdium d'una discoteca, doncs, em deia que volia menjar amb mi el pa blan i la taronja fresca, tornar començar... Els meus pensaments s'ompliren de voluptuositats, de sobte nasqué el desig recordant el plaer i l'ansietat, tants de jocs, i paraules, mans i ulls. Però el temps era un altre, potser jo també (a les botigues es venia a dos duros el pa groc de civada) Vaig cercar un paper i llapis. Amb un rotulador color carabassa vaig escriure **sí**, en una quàrtilla blanca, després vaig arremolinar la fulla i vaig llançar-la al carrer.

* L'ESGLÉSIA QUE * NAVEGA A MALLORCA

Un to més profètic a les cartes del Bisbe

Darrerament, fullejant la premsa local, ens hem trobat bastant sovint amb una «Carta del Obispo» D. Teodor. Val la pena subretjar aquesta freqüència i el seu to. Entre totes, en vull citar dues particularment interessants: «Reflexión sobre los trabajadores temporeros» (2.4.73) i «Mallorca misionera» (29.4.73).

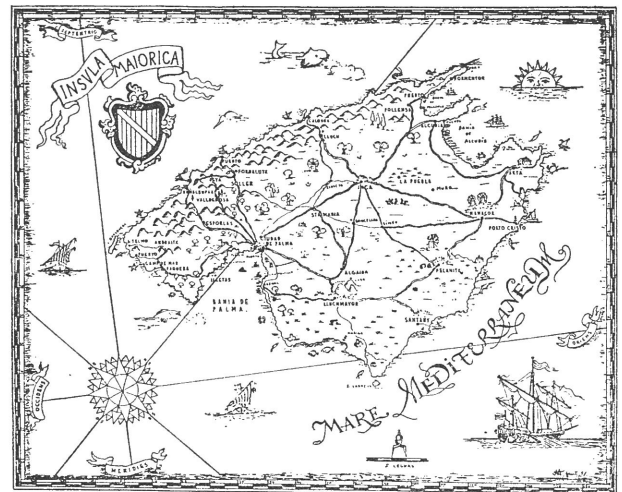
La primera fou reproduïda a **Vida Nueva** i en el present número és comentada per Carmel Bonnín a **Lluc**. Amb totes les anotacions crítiques pertinents, ningú pot negar-li validesa.

La segona, sobre Mallorca missionera, em sembla encara més valenta. En primer lloc, per la primacia que dóna a la propietat comú sobre la propietat privada. Inclou dues cites (1 Jo 3, 17 i s. Ambròs), que també emprà Mons. Osés quan va respondre D. Juan Huarte, que l'acusava de comunista o d'ignorant. En segon lloc, perquè demana comunicació dels nostres efectius amb les esglésies més pobres, en un moment en què començam a retgirar-nos per la bubota

d'una Església mallorquina en diàspora. «Jo us convid a tots a reflexionar sobre la possibilitat de consagrar uns quants anys de la vida al servei d'aquelles Esglésies més necessitades». Sacerdots que no vulguin allunyar-se, ¿no podrien oferir el seu servei desinteressat a l'Església germana d'Eivissa, sense demanar prebendes a canvi? I ¿com hauríem de facilitar el servei dins el Tercer Món dels joves que ho desitgen? En tercer lloc, hem d'agrair al bisbe que no acabi demanant almoïna, sinó justícia. «Vos

deman... no tan sols una quantitat que no us costi de donar, sinó un donatiu substanciós, una part notable del pressupost que dedicau a gastar en coses supèrflues i fins i tot en les necessàries.»

N'hi haurà de sorpresos davant aquesta reflexió sobre un problema d'actualitat i a la llum de la Paraula revelada. Es la sorpresa del to profètic, quan la paraula cristiana ens ajuda a interpretar la nostra fe dins el món mallorquí, que és l'única manera de ser feels a Déu.

Tot això sembla fruit de la col·laboració del bisbe amb persones que viuen al cor de les realitats esmentades. ¿S'empenyarà encara més fins a sentir-hi la veu dels nostres marginats, dels estudiants, dels mateixos forasters, etc.?

Finalment, hem d'agrair que la darrera carta sobre Mallorca missionera ens arribàs també en la nostra llengua, la llengua que ens serveix normalment per discutir i explicar aquests problemes. Amb això, Don Teodor segueix la línia enyorada dels millors moments de la nostra Església mallorquina, quan els documents episcopals, dirigits al nostre poble, es publicaven en mallorquí i castellà. Desitjam i esperam que, d'ara endavant, se segueixi aquesta línia.

JAUME REYNÉS

VIDA RELIGIOSA: SIGNO O ANTISIGNO?

Del 25 al 27 d'abril el P. Codina donà a Palma sis conferències sobre la nova formulació de la vida religiosa.

Després de les conferències les Religioses discutien en grup les qüestions plantejades, posant llavors en comú la seva opinió que el P. Codina anava completant i matisant.

La vida religiosa està passant una crisi d'auto-identificació, que segons el P. Codina havia estat més forta abans del Vaticà II ja que aquest respongué en certa manera als interrogants que tenia plantejats.

La vida religiosa és (o ha de ser) un signe dins la comunitat eclesial. Aquest aspecte profètic suposa forçosament estar molt atents al moment històric actual, ésser sensibles a les necessitats humanes. Però no sols això: aquesta sensibilitat i atenció hauria d'anar acompanyada d'una vida i una forma d'actuar que ja siguin elles mateixes un signe.

Les religioses se n'adonen, ja en aquesta primera visió de la vida religiosa, que actualment no són signes, que hi ha unes estructures que femmen, però també que les falta sensibilitat i per tant és molt difícil transformar-se en signes vàlids per al món d'avui.

L'home actual és molt diferent a l'home d'abans, per tant això s'haurà de tenir molt en compte a l'hora de renovar la vida religiosa.

Tot això fa por, i elles mateixes expressen el seu pànic davant els canvis necessaris «és gairebé un salt dins el buit». Aquesta visió un poc pessimista ¿no serà deguda a que la fe es comparteix molt poc, encara que es comparteixi la casa i la taula? Si les religioses descobreixen l'essència de la vida religiosa, aquesta podrà transformar-se en «una presència en profunditat dins aquest món».

La vida religiosa no pot definir-se per les activitats, sinó que hi ha una realitat molt més profunda que suposa una experiència espiritual molt forta i que està molt lligada al celibat.

No es pot admetre una formulació negativista del celibat sinó tot el contrari, ja que és una estructura molt apta per als valors de solidaritat i fraternitat. Aquest celibat, amb aquestes dues dimensions que li són intrínseques, quan s'escolleix per al Regne dels Cels, es constitueix en signe de Crist Ressuscitat.

Aquesta nova formulació del celibat tindrà conseqüències molt fortes dins la vida religiosa.

Aquí tenim segurament el nucli de la crisi de la vida religiosa. Falten experiències espirituals fortes, falten plantejaments seriosos sobre el compromís de fraternitat universal, sense el qual, el celibat es transforma amb una mena de solteria.

El celibat per al Regne dels Cels porta a un servei en una doble dimensió. La societat tecnificada necessita que unes persones li diguin en la seva vida que Déu és totalment gratuït que és l'únic que pot donar sentit a la nostra vida. Això suposa plantejar-se si les formes actuals de pregària són vàlides o no, si les religioses ofereixen una experiència de pregària i uns llocs adequats perquè l'home actual pugui trobar-hi un espai que afavoreixi la reflexió i la pregària. Però les religioses constaten que falta revaloritzar entre elles mateixes la pregària, descobrir el sentit autèntic del pregar en comú, que no sempre coincideix en pregar «junts».

La diaconia que es deriva del celibat per al Regne del Cels, no s'esgota en aquesta línia vertical, sinó que implica la diaconia horitzontal i endemés, una i altra cobren sentit quan es realitzen conjuntament.

En la diaconia horitzontal s'ha de tenir molt en compte qui són els nostres «clients», ja que l'opció bàsica de la vida religiosa és l'opció per als marginats.

Es requereix per això un canvi profund de mentalitat, però aquest canvi i conversió porta conjuntament a un canvi d'estructures. El P. Codina va insistir diverses vegades en la importància de l'arquitectura de les cases religioses per accelerar el canvi de mentalitat, perquè segons sigui la casa, la realitat podrà arribar-los i produir un impacte.

Aquesta conferència sobre la diaconia horitzontal va produir un fort impacte a les Religioses, ja que es veu clarament que els camps actuals de treball no sempre són els de la gent més marginada; mentre el món d'immigrants, hosteleria, prostitutes, fills de mares fadrines, nins abandonats, vells... els tenim totalment abandonats, els rics estan ben atesos. Per altra banda, el P. Codina fa ver notar que possiblement estiguin sacrificant un futur per un present, però que es poden quedar sense present i sense futur, perquè les generacions joves no volen això, sino una vida molt més evangèlica.

Les dificultats són moltes, però és

necessari assatjar formes noves, encara que no totes surtin encertades.

Finalment es tractà la qüestió de comunitat fraterna. Encara que ell no anomenà per res «petita comunitat», totes les religioses insistiren que la comunitat de vida no és possible si el nombre de persones és massa gros. Cal partir d'un grup molt compromès en la seva fe, i que vulguin compartir la vida i la pregària.

Les religioses amb menys eufòria que en altres moments, però amb molta més convicció, han expressat el seu inconformisme davant les formes actuals i el seu desig de començar a obrir camins nous cap allà on les dugui l'Esperit i el servei als seus germans.

¿Es decidiran a donar algunes passes per aquests nous camins? ¿hi ha encara sàvia capacitat de fer reviure aquests arbres?

Es hora, però si no es decideix es pot perdre el tren.—MARGALIDA MOYA.

CORREU

La dona i la problemàtica social

A la secció L'Església navega a Mallorca he llegit un article de Toni Mateu que fa referència al desgraciat accident de l'incendi d'una barraca del Passeig Marítim on va morir cremada una nina de pocs mesos. Tothom va parlar-ne molt. Tots compartírem i filosofàrem referent a l'infant i als pares. Però després s'ha oblidat i ja ningú en parla. Es per això que m'ha agradat molt l'article de Toni Mateu, perquè em sembla que ens sentim molt poc avergonyits de nosaltres mateixos i de la nostra indiferència envers la situació d'una gent que vénen carregats d'il·lusions i de família, amb el propòsit de treballar per guanyar-se un pa que no troben a casa seva. El salari mínim, el barraquisme, la discriminació, són xacres que els que ens deim cristians hauríem d'ajudar a trobar-ne la solució.

Ara bé (i em refereixo a la crítica de l'autor a les persones que sentiren compassió per un ca que, lligat amb una cadena, també morí cremat), tan petita és la nostra capacitat d'estimació al proïsme que només hi tingui cabuda un sentiment?

L'inefable frase de «les cartes estaven signades per dones en la major part» m'ha deixat perplexa. Vaig llegir totes les cartes que feien referència a l'accident i a cap vaig observar que «fes més cas de la mort del ca, que la d'un infant o de la desgràcia dels pares». Jo vaig entendre que —a més— opinaven que de no haver fermat el ca amb una cadena, aquest potser hauria donat l'alarma i dues vides

s'haurien salvat. La racional i la irracional, que encara que no tinguin comparança, no deixen de ser quelcom important.

Vull fer constar que cap d'aquestes cartes era meva, perquè en sóc una desenganyada, les poques vegades que he intentant escriure quelcom «al Sr. Director» mai m'ho han publicat, cosa que em fa suposar que el meu estil epistolar és catastròfic.

Deixant a part això de les «cartes

femenines», estic completament d'acord amb l'article de Toni Mateu i penso que aquesta gent, més que la nostra compassió el que necessita (i ens ho hauria d'exigir) és la nostra ajuda.

Per exemple: si cadascuna de les dones que a Palma compra cada setmana un parell de revistes (d'aquestes que informen dels casaments, separacions i embarrassos de folklòrics, cantants, aristòcrates, futbolistes,

etc.) donés el seu import per ajudar a edificar vivendes decents pels barraquistes, crec que la cultura i el benestar social en sortirien guanyant.

Es clar que aquesta solució, «són coses de dones que són unes sentimentals», i creuen veure una gran diferència en aquestes dues paraules: Sentimentalisme i sensibilitat.

Però —per ara— sembla que els homes tampoc hi saben trobar cap solució...

«LLUC PER MALLORCA» * «LLUC PER MALLORCA» *

ESDEVENIMENTS I COMENTARIS

per Manuel SOLER

Temps enrera la revista mantenia una secció per assabentar als lectors dels esdeveniments més notables ocorreguts al Santuari de Lluc. Dissortadament es va interrompre, però ara volem renovar-la. Intentarem de fer-vos arribar els fets més noticiables despulats d'aquella retòrica que sembla erigir inevitablement el gènere de la crònica. Per tal d'assolir-ho hom mesclarà les dades i els comentaris; en el fons tota paraula escrita té la missió de provocar una mena de diàleg. De part vostra dispensau el retard amb què us arriben les notícies.

SEMINARISTES A LLUC. El dissabte i el diumenge de la primera setmana d'Abril l'aprofitarem un grup d'estudiants de teologia per tenir una trobada a Lluc. En un ambient de familiaritat organitzaren una litúrgia escaient: paraules senzilles, cants acompanyats amb la guitarra, intervencions espontànies. Després parlaren dels problemes del CESE, l'antic seminarari, avui obert a totes les ordres religioses i als laics desitjosos de profunditzar la seva fe.

Es prengué consciència que hi manca una comunicació entre els alumnes, que el focus de caritat que està cridat a ser tot cristià s'ha de construir necessàriament damunt unes relacions humanes. I això cal que comenci a fer-se visible dins els mateixos locals del Centre. Altrament hi ha el perill de la hipocresia. També sentiren la necessitat que les escoles de teologia intentassin tractar de prop les realitats que ens envolten. Certament la veritat de la teologia no pretén caure en l'utilitarisme, però tampoc pot permetre ser arraconada, silenciar els problemes del món obrer, del turisme...

Acordaren després els seminaristes —casualment representatius de quasi tots els cursos i comunitats— que hi escaurien força bé alguns grups d'estudiants dedicats a catequesi, emigrants etc. per tal de combinar la teoria i la praxis. Al mateix temps demanaven als professors que es pronunciarin sobre aquestes opinions.

Deixant a part el judici sobre aquestes idees, pot ser positiu el fet que un grup

d'estudiants tengui una trobada, parli comunitàriament dels seus problemes i sembli inquietud en el millor sentit del mot. La vida de l'Església ja no es pot comparar a la fermesa d'una catedral. Es senzillament això: vida que bull de projectes.

III REUNIO NACIONAL DE FISICA I QUIMICA. Després de les ponències que tengueren lloc a Ciutat i que foren organitzades per la facultat de ciències de Barcelona, una vuitantena de membres interessats en les ciències de la física i química visitaren el Santuari. Admiraren el museu i la Basílica, la història de la qual els exposà el Prior. L'escolania interpretà un petit concert en atenció al seu interès. Els organitzadors, agraïts, obsequiaren generosament els blauets.

JORNADA DE MALLORCA MISSIONERA. El sis de maig se celebrà la cinquena trobada dels familiars dels missioners mallorquins, organitzada pel secretariat diocesà de Missions. Hi assistiren unes 450 persones. Féu la presentació el conegut missioner del Burundi Cecil Buele que intitulà: «Lluny dels ulls no vol dir lluny del cor».

L'escolania féu escoltar algunes peces del seu repertori en honor dels presents. Duit per l'emoció del moment, el bisbe digué poèticament que els escolans són com el somriure de la Mare de Déu. Després tengué unes paraules d'homilia sobre la solidaritat entre les diverses Esglésies i la responsabilitat de l'Església mallorquina envers altres comunitats més necessitades. Va afirmar que, malgrat sembli el contrari, les missions ens donen més d'allò que els hi entregam. Una paradoxa que és bon tema de reflexió.

L'AGRUPACIO «UNION DEL CLERO». Es citaren per al 10 de Maig uns trenta capellans. Volgueren reunir-se en ocasió de la festa del patró S. Joan d'Avila. Després de la concelebració el P. G. Seguí els hi dirigí la paraula i parlà d'un tema que ell coneix de prop la secularització dels clergues. Detallà quina ha estat l'evolució d'aquesta secularització o dispensa i insistí que de vegades se simplifiquen

les coses per manca de dades i coneixements.

Acabada la conferència hi hagué un diàleg entre els assistents, molt viu per cert. Se'n traslluia un xoc entre les diverses mentalitats clericals, tot i que la majoria dels assistents donaven la impressió —a primer cop d'ull— d'haver assimilat una determinada actitud i pensament. A l'esmentat diàleg hom defensava que la sacramentalització i la predicació eren tasques excel·lents i exclusives dels capellans. Però l'interlocutor li demanava a qui s'havia de dirigir aquesta tasca...

Les petites, inevitables tensions que estimulen el nostre viure de cada dia són, però, convenients per confrontar opinions i actituds. Tanmateix la germanor era indiscutible a l'hora del dinar i una satisfacció quasi palpable s'ensenyoria de l'ambient.

IV CONVENCIO DE «DIRECTORES DE LA CADENA AZUL». Amb ocasió d'un cicle de conferències donades a Ciutat sobre determinats assumptes referents a la radiodifusió es reuniren els directores de 36 emissores de la CAR repartides per tota Espanya. El dia 13 vengueren a Lluc. Després de la missa celebrada pel Prior, feren l'ofrena del banderí a la Mare de Déu. Parlaren, naturalment, del lliurament i el servei a la pàtria.

No hi ha dubte de la importància decisiva que avui dia tenen els mitjans de comunicació social. Tot el que facin els directores per perfeccionar-los ha de ser ben vist. I és probable que aquests mitjans fossin encara més incisius, crebles i eficaços si no hi hagués una convergència total —sorprenent a primera vista— d'opinions i judicis sobre les realitats que ens toca viure, els espanyols.

A un nivell més íntim i possiblement més profitós caldria parlar de les celebracions de Setmana Santa, dels exercicis predicats en aquesta muntanya. Però això no constitueix notícia i la premsa té unes exigències que hom ha de respectar.

MANUEL VILANOVA Fiol

FILLS DE A. FABREGUES

(Papers especials)

Vascongada de Sobres y Bolsas, S. A.

Articles de Papereria

(Rollos teletipo, calculadora, precintos, etc.)

C/. Gumersindo, 85 - 87 - Tel. 25 11 31

PALMA DE MALLORCA

Taller Mecànic

FILLS DE JACINT SOBERATS

Venda de Motors i Bombes

Guarch

Major, 45 - Tel. 85 - SA POBLA

SUBSCRIVIU-VOS A LA REVISTA "LLUC"

VOS OFERIM ARTICLES
SOBRE SOCIOLOGIA, ART,
LITERATURA, CINEMA,
URBANISME, ETNOLOGIA,
PEDAGOGIA, HISTÒRIA,
MÚSICA, TURISME...
I ALTRES ASPECTES DE
LES ILLES

SEMPRE A CURA DEL
MILLORS INVESTIGADORS

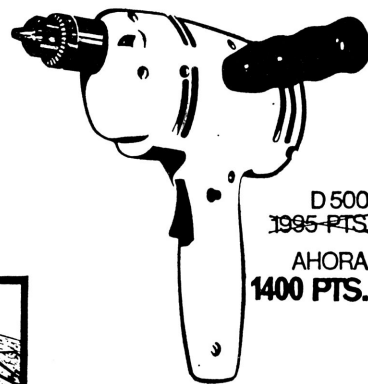
FEIS-NOS ARRIBAR
LA VOSTRA SUBSCRIPCIÓ

FERRETERIA GRIMALT BLANCH

AHORRE TIEMPO Y DINERO CON *Black & Decker*

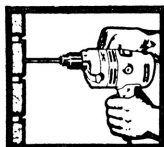
"HAGALO USTED MISMO"

CON LA TALADRADORA D500 Y SUS
ACCESORIOS PODRA EFECTUAR
INFINIDAD DE TRABAJOS FACILMENTE
(CORTAR, SERRAR, AGUJEREAR,
PULIR, ABRILLANTAR, ETC.)

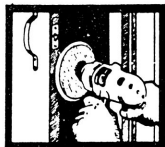

D 500
1995-PTS.

AHORA
1400 PTS.

TALADRAR

PULIR

SERRAR

GUTART

Black & Decker

DEMOSTRACION
Y VENTAS

FERRETERIA GRIMALT BLANCH

c/. Sindicato, 122-126

c/. Aragón, 19-21

Pza. Navegación, 9 y Cerdà, 2
PALMA DE MALLORCA

Bar Restaurant Ca S'AMITGER

Vos hi serviran uns bons plats
típics de Mallorca

Telèf. 11 - LLUC

BANCA MARCH

Capital desemborsat Ptes. 600.000.000' -
Reserves 1.297.494.000' -
Regularització Llei 76/1961 205.319.464' -

CASA CENTRAL I DOMICILI SOCIAL:
PALMA DE MALLORCA
Carrer de Sant Miquel, 17-19 - Tel. 22.48.05
Apartat de Correus núm. 672
Telex 68.611

Sucursal a Barcelona:
C. Caspe, 17 - Tel. 2.22.06.10
Apartat de Correus 1971
Telex 54.439

Altres 33 Sucursals i Agències Urbanes a les
Balears i a Barcelona

Realitza tota classe d'operacions de
BANCA BORSA CANVI

Aprovat pel Banc d'Espanya amb el número 5.042

POLISSES PER SENTIR-SE SEGURS

Vostè les necessita pel seu
negoci, casa, vehicle... i també
per la seva pròpia vida.

Demani informació sense
compromís a qualsevol de
les nostres oficines i agents.

MARE NOSTRUM
vol estar al seu servei.

DIRECCIÓ GENERAL:
Via Roma, 45 - Tel. 2128 00
PALMA DE MALLORCA